

Univerzita Palackého v Olomouci
Filozofická fakulta
Katedra politologie a evropských studií

Dominik Zlesák

**Zlepšení ochrany měkkých cílů v Evropě: komparativní
analýza protiteroristických opatření před a po útocích
v Paříži (2015) a Bruselu (2016)**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: doc. Mgr. Daniel Marek, Ph.D.

Olomouc 2024

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou bakalářskou práci na téma Zlepšení ochrany měkkých cílů v Evropě: komparativní analýza protiteroristických opatření před a po útocích v Paříži (2015) a Bruselu (2016) vypracoval samostatně a všechny použité zdroje jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci dne:

Podpis:

Poděkování

Chci velice poděkovat vedoucímu mé bakalářské práce, doc. Mgr. Danielu Markovi, Ph.D. Jeho odborné vedení, cenné rady a konstruktivní kritika mi velmi pomohly při psaní a dokončení této práce.

Obsah

ÚVOD	5
1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ PRÁCE	15
1.1 TERORISMUS	15
1.1.1 Definice terorismu	17
1.1.2 Vývojové formy terorismu	19
1.2 SEKURITIZACE.....	21
1.2.1 Definice sekuritizace	21
1.2.2 Sektory bezpečnosti.....	23
1.2.3 Otázka sekuritizace teroristických hrozeb a jejich dopad na evropskou bezpečnostní politiku.....	25
1.2.4 Konceptualizace a operacionalizace.....	26
1.3 MĚKKÉ CÍLE	29
1.3.1 Definice měkkých cílů	29
1.3.2 Dělení měkkých cílů.....	29
2 PROTITERORISTICKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE PŘED ÚTOKY V PAŘÍŽI 2015 A BRUSELU 2016.....	33
2.1 EVROPSKÁ BEZPEČNOSTNÍ STRATEGIE	34
2.2 STRATEGIE EVROPSKÉ UNIE PRO BOJ PROTI TERORISMU	36
2.3 STRATEGIE VNITŘNÍ BEZPEČNOSTI EVROPSKÉ UNIE 2010.....	39
3 PROTITERORISTICKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE PO ÚTOCÍCH V PAŘÍŽI 2015 A BRUSELU 2016.....	42
3.1 EVROPSKÝ PROGRAM PRO BEZPEČNOST	42
3.2 GLOBÁLNÍ STRATEGIE ZAHRANIČNÍ A BEZPEČNOSTNÍ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE	47
3.3 SMĚRNICE O BOJI PROTI TERORISTICKÝM ÚTOKŮM EVROPSKÉ UNIE.....	50
4 KOMPARACE PROTITERORISTICKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE PŘED A PO ÚTOCÍCH V PAŘÍŽI 2015 A BRUSELU 2016	54
4.1 FÁZE JEDNÁNÍ A STANOVENÉ UKAZATELE	54
4.2 KOMPARATIVNÍ ANALÝZA STANOVENÝCH DOKUMENTŮ EVROPSKÉ UNIE V KONTEXTU FÁZÍ A UKAZATELŮ SEKURITIZACE	56
ZÁVĚR.....	62
SEZNAM LITERATURY	65
ABSTRAKT	70
ABSTRACT	71

ÚVOD

Terorismus představuje přímý útok a významné nebezpečí pro bezpečnost, demokratické principy států a práva a svobody občanů v Evropě. Efektivní opatření proti terorismu tvoří klíčovou prioritu Evropské unie a všech jejích členských států. V dnešní době čelíme komplexnímu bezpečnostnímu prostředí, ve kterém terorismus hraje klíčovou roli jako významná hrozba pro stabilitu demokratických společností. Terorismus je stále předmětem široké diskuse, která vyvolává obavy veřejnosti, zapojuje vysoký počet bezpečnostních orgánů, zpravodajských médií, přitahuje pozornost vědecko-výzkumných organizací a jsou na něj alokovány významné finanční prostředky. Mnoho teroristických událostí v prvních dvou desetiletích 21. století vyvolalo nové otázky v oblasti bezpečnosti týkajících se příčin a souvislostí, které těmto útokům předcházely. Tato zesílená vlna útoků v posledních letech vedla ke globální reakci a vymezením se vůči terorismu. Protiteroristická opatření se uplatňovala i před 11. zářím 2001, nicméně teprve tragédie ve Spojených státech amerických podnítila intenzivní boj proti tomuto fenoménu. Tato událost byla vnímána jako přechod od regionálního ke globálnímu problému a jeho nárůst se projevuje zvýšenou pravděpodobností útoku. Cílem terorismu se stalo postihnutí osob v co největším množství, rozdílných národností, s úmyslem dosažení mezinárodního rozměru. Moment překvapení hraje důležitou roli, jelikož vyvolává v lidech strach a nejistotu a klade velký tlak na státní představitele, kteří zodpovídají za bezpečnost země a jejích obyvatel. Rozvoj moderních technologií, otevřenost hranic a důraz na volný pohyb osob bezpochyby ovlivňují jak intenzitu dopadů teroristického útoku, tak i pravděpodobnost vzniku násilného trestného činu v každodenním životě a na běžně navštěvovaných frekventovaných místech.

Toto období se po útocích 11. září se vyznačovalo rostoucím uvědoměním Evropské unie o zranitelnosti kontinentu, vyžadovalo revidování bezpečnostních strategií a snahou o posílení bezpečnosti a prevenci teroristických útoků. Ochrana měkkých cílů před teroristickými útoky se stala objektem zájmu Evropské unie až později než samotný terorismus, vzhledem k problematice komplexnější povahy. Po více než desetileté pauze od útoků v Madridu 2004 a londýnském metru 2005 zažila západní Evropa v letech 2015 až 2017 nárůst teroristických událostí. Změnila se nejen frekvence, ale i taktika teroristických skupin. Kromě rozsáhlých a předem naplánovaných útoků se v Evropě začaly objevovat i útoky tzv. osamělých

vlků.¹ Útok z ledna roku 2015, na redakci týdeníku Charlie Hebdo, byl předzvěstí série několika teroristických útoků, kterým západní země Evropy musely do budoucna čelit. Následné tragické události v Paříži v listopadu 2015 a v Bruselu v březnu 2016 zdůraznily naléhavost komplexního přístupu k ochraně měkkých cílů před teroristickým útokem.

Nově vzešlé události po útocích v Paříži v roce 2015 a v Bruselu v roce 2016 otřásly kontinentem a zdůraznily hrozbu, která je s terorismem neodmyslitelně spjata. Evropská unie a členské státy byly vystaveni situaci, na kterou museli reagovat a společně s členskými státy se začala intenzivně zaměřovat na problematiku prevence ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky. Evropa, která cítila tlak na zabezpečení svých občanů a posílení celkové bezpečnosti, přijala opatření, která měla zmírnit dopady a předejít podobným událostem v budoucnosti. Mezi ně patřilo zintenzivnění mezinárodní spolupráce, zavedení přísnějších kontrol na hranicích, přijetí legislativy zaměřené na boj proti financování terorismu a zvýšení investic do ochrany kritické infrastruktury. Větší pozornost byla věnována ochraně měkkých cílů, míst, která nejsou dostatečně chráněna po vzoru strategických objektů.

Výzkumný záměr

Bakalářská práce se zaměřuje na problematiku sekuritizace a ochranu měkkých cílů před teroristickým útokem v Evropě v kontextu strategií Evropské unie, které se nejvýrazněji projeví po útocích v Paříži roku 2015 a Bruselu roku 2016. Práce provede komparativní analýzu opatření zavedených před a po těchto útocích s cílem identifikovat klíčové změny v tomto přístupu a zhodnotit jejich intenzitu. Evropská unie se věnovala otázkám bezpečnosti a boje proti terorismu již před zmíněnými útoky, koncepce ochrany měkkých cílů se stala důležitější až v následujících letech v reakci na nárůst teroristických hrozeb a útoků v Evropě. Téma bakalářské práce bylo vybráno z toho důvodu, že nabízí prostor pro studium bezpečnostních politik a strategií na úrovni Evropské unie, reflektujících teroristické hrozby.

Předložená práce si klade za cíl odpovědět na následující výzkumnou otázku: *Jaký vliv měly teroristické útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016 na proces sekuritizace ochrany měkkých cílů v rámci bezpečnostních strategií Evropské unie?*

Hlavním cílem práce je analyzovat, jak se percepce teroristických hrozeb a jejich proměnou na bezpečnostní téma změnil přístup Evropské unie k ochraně měkkých cílů. Jako analytický nástroj práce využívá konceptu sekuritizace, který vychází z kodaňské školy

¹ Spaaij, R., & Hamm, M. S. (2014). Key issues and research agendas in Lone Wolf Terrorism. *Studies in Conflict and Terrorism*, 38(3), 167–178. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1057610x.2014.986979>

a umožňuje pochopit proces, jakým se terorismus transformoval z politického tématu na bezpečnostní prioritu Evropské unie, vedoucí k implementaci přísnějších bezpečnostních opatření. S využitím této teorie je možné pozorovat, jak strategie a opatření přijaté Evropskou unií reflektují proces sekuritizace. Dle dostupné analýzy v bakalářské práci usuzují, že teroristické útoky v Paříži a Bruselu měly zásadní vliv na bezpečnostní politiku Evropské unie, což vedlo k rychlejšímu přijímání opatření pro ochranu měkkých cílů. Práce rovněž poukazuje na význam mezinárodní spolupráce a sdílení informací mezi členskými státy Evropské unie a dalšími partnery jako klíčové strategie proti prevenci a reakci na teroristické hrozby.

Stanovená hypotéza ověřuje, zda se proces sekuritizace v kontextu ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky zintenzivnil po zmíněných útocích a vedl k posílení bezpečnostních opatření a zvýšení povědomí o nutnosti ochrany měkkých cílů.

Tato bakalářská práce je časově i geograficky vymezena. Časově se práce soustřeďuje na dvě období. První období se zaměřuje na specifické dokumenty, které byly součástí širšího rámce strategií a akčních plánů Evropské unie v oblasti bezpečnosti a boje proti terorismu před zmíněnými útoky. Toto období je nutné zmínit k docílení komplexního náhledu Evropské unie a její snahy předcházet a reagovat na terorismus. Druhá část se zaměřuje na období po útocích, konkrétně na roky 2015-2017, kdy Evropská unie vytvářela opatření a aktualizace v rámci boje proti terorismu a ochraně měkkých cílů. Druhé období je pro práci stěžejní, jelikož snahy evropských institucí po útocích o rychlé změny odrážely jejich naléhavost. Časové ohraničení bylo zvoleno z důvodu předcházení nadměrnému množství smluv a dialogů mezi aktéry. Geograficky je práce zaměřena na území Evropské unie.

Přidanou hodnotou bakalářské práce je identifikace změn a přístupu k zachování bezpečnosti a ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky v Evropském prostředí. Studie rovněž přispívá k prohloubení debaty o sekuritizaci. V kontextu evropské bezpečnosti práce přispívá k náhledu, jak Evropská unie hledá rovnováhu mezi ochranou svých občanů a zaváděním bezpečnostních pravidel. Největším limitem bakalářské práce je nedostatek odborné literatury zabývající se ochranou měkkých cílů a její bezpečností v rámci Evropské unie. Tyto citlivé informace bezpečnostního rázu a interní hodnocení ochrany jsou často neveřejná a nedostupná pro širší veřejnost. Primárním zdrojem informací tak byly oficiální dokumenty a analýzy na platformách Evropské unie a doporučení uvedená v dostupných bezpečnostních studiích.

Metodologie

Pro potřeby prováděného výzkumu je práce koncipována jako komparativní studie, které se řadí mezi metody srovnávací, kdy se zkoumá dva, nebo i více případů a provádíme jejich srovnávací analýzu (tzv. across-case analysis²). Většinou jsou charakteristické tím, že usilují o objasnění daných jevů nebo procesů porovnáním mezi rozličnými případy (George & Bennett, 2005). Komparativní metoda je hojně využívána v politologii pro svou praktičnost a historickou tradici. Jeden z významných politologů Jean Blondel vnímal komparativní metodu jako základní kámen vědeckého studia v rámci politologie (Kysela, 2002).

Komparativní studie umožňuje identifikovat hlavní výzkumný cíl, a to analýzu změn v kontextu ochrany měkkých cílů v Evropské unii po teroristických útocích v Paříži 2015 a Bruselu 2016. V práci je metoda použita pro hodnocení a srovnání bezpečnostních strategií a opatření aplikovaných v různém časovém období. Z tohoto pohledu se komparativní metoda jeví jako vhodná k odhalení, jak se Evropská unie adaptovala na teroristické hrozby a jak tyto změny ovlivnily ochranu měkkých cílů.

Jednou z hlavních výhod komparativní studie je snaha o hluboké porozumění zkoumaného objektu, což je v rozporu s kvantitativními metodami, které mohou přehlížet některé situace. Oproti případové studii komparativní analýza umožňuje pokrýt širší spektrum případů a lépe poukázat na různorodost politických odpovědí Evropské unie na terorismus (George & Bennett, 2005).

V kontextu práce komparativní metodu vnímám jako vhodný nástroj k analýze sekuritizace a ochrany měkkých cílů v oblasti strategií Evropské unie. Tato metoda je zásadní pro pochopení vývoje evropské bezpečnostní politiky v reakci na teroristické hrozby. Zvolený komparativní přístup umožňuje pozorovat a porovnávat rozdílné bezpečnostní politiky a dokumenty přijaté v reakci na mimořádné události, jako jsou teroristické útoky v Paříži v roce 2015 a Bruselu v roce 2016. Pomocí komparativní analýzy je možné docílit vysvětlení a identifikace klíčových změn v bezpečnostních opatřeních před a po zmíněných útocích, a to v reakci na vývoj teroristických taktik v čase.

Výhody komparativní metody je možné vnímat také během pozorování rozdílů v implementaci politik na úrovni členských států Evropské unie. Skrze tento pohled je možné pochopit, jak jednotlivé členské státy vnímají a ovlivňují své bezpečnostní rozhodnutí v čase.

² Across-case analysis je výzkumná metoda, která usnadňuje porovnávání společných a rozdílných v událostech, činnostech a procesech, které jsou jednotkami analýz v případových studiích. Zapojení do mezipřípadové analýzy rozšiřuje odborné znalosti vyšetřovatele nad rámec jediného případu (Khan & VanWynsberghe, 2008)

Tato práce je však zaměřena na sledování procesů na úrovni Evropské unie, a to dává možnost poskytnout v práci hlubší vhled do procesů, které tyto změny řídí.

Během 70. a 80. let se na scéně objevila metoda nazývaná *structured, focused comparison* (strukturované, cílené srovnání), které prosazovali Alexander L. George a Andrew Bennet ve své práci *Case Studies and Theory Development in the Social Sciences*. Strukturované, cílené srovnání umožňuje systematicky zkoumat a porovnávat klíčové dimenze a proměnné ve více případových studiích. V kontextu této práce je metoda přínosná pro možnost zkombinovat jednotlivé případy za účelem vytvořit porovnání evropských dokumentů v rozdílných časových obdobích. Pomocí tohoto přístupu je možné analyzovat, jak se bezpečnostní strategie na ochranu měkkých cílů vyvíjely v čase (George & Bennett, 2005).

Arend Lijphart, známý svým přístupem k metodě komparativních případových studií, v díle *Patterns of Democracy* popsal koncepci dvou typů demokracie. Přístup se zasadil o detailní analýzu politických systémů a přináší vhled do způsobu řízení a rozhodování. Lijphartův model se zdá být přínosný pro pochopení, jak členské státy Evropské unie reagovaly jako celek na teroristické hrozby (Lijphart, 1999).

K rozvoji komparativní metodologie přispěla i Theda Skocpol svým dílem *States and Social Revolutions*, kde analyzuje sociální revoluce a státní struktury s důrazem na historické a komparativní aspekty. Skocpol zdůrazňuje důležitost makro historické a komparativní analýzy pro pochopení širších sociálních procesů a změn. Pokud by se práce, jak je zmíněno o několik odstavců výše, zaměřila na komparativní metodologii skrze vnímání implementace politik na úrovni členských států, bylo by možné přístup použít k analýze, jak útoky v Paříži a Bruselu ovlivnily protiteroristické strategie států Francie a Belgie (Skocpol, 1979).

Literatura a zdroje

Využitý teoretický koncept sekuritizace má řadu definic a je stále široce diskutovaný v oblasti mezinárodních vztahů a bezpečnostních studií. Model sekuritizace byl vybrán z důvodu poskytnutí vhodného nástroje pro pochopení procesu, během kterého se běžná témata transformují na bezpečnostní otázky. Teorii považuji za klíčovou z důvodu schopnosti rozlišit běžné politické jednání od mimořádných opatření, které se implementují v reakci na vnímané teroristické hrozby. Pomocí teorie sekuritizace lze zkoumat, jak útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016 změnilo vnímání terorismu v Evropské unii a jak tato změna vedla k posílení opatření na ochranu měkkých cílů. Za výhody sekuritizace považuji schopnost hlouběji analyzovat, jaká

témata se stávají sekuritizovanými v oblasti politiky a rychlou změnu politik, které mohou být zásadní pro přijetí nové legislativy a bezpečnostní strategie jako reakce na nové hrozby.

Vzhledem k zaměření práce je nutné poukázat na spisy, které se zaměřují na aplikaci sekuritizačního modelu na boj proti terorismu a ochrany měkkých cílů. Základní definice sekuritizace od Barryho Buzana, Ole Wævera a Jaap de Wildeho lze najít v knize *Security: A New Framework for Analysis* z roku 1998, která představuje klíčovou literaturu v této oblasti. Pro náhled na evropskou reakci na terorismus je zmíněné dílo Oldřicha Bureše *European Union Counter-Terrorism Policy: A Parer Tiger?* V této studii se zabývá analýzou opatření, které Evropská unie přijala. Pohledu na kodaňskou školu a dalšímu rozvíjení tématu bezpečnosti se věnuje i Šárka Waisová ve svém díle: *Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti*. V díle *Securitization and the Construction of Security* se Matt McDonald věnuje procesu sekuritizace v mezinárodních vztazích. V díle analyzuje, jak jsou určité problémy prezentovány jako bezpečnostní otázky a jak toto rámování ovlivňuje politická rozhodnutí a tvorbu nových politik. Publikace tak přispívá k širšímu pochopení toho, jak je bezpečnost pojímána a realizována v globální politice. Pro ilustraci konceptu je uvedeno několik příkladů na teroristických útocích. Například v práci je využito dílo *After the Madrid bombings: Internal security reforms and the prevention of global terrorism in Spain*, kde Fernando Reinares analyzuje vnitřní bezpečnostní reformy a prevenci globálního terorismu ve Španělsku po bombových útocích v Madridu v roce 2004. Reinaresova analýza přináší přehled o sekuritizačních procesech, které byly v reakci na teroristické útoky aktivovány a ukazuje, jakým způsobem byly tyto procesy proměněny v konkrétní bezpečnostní opatření a strategie. Dennis Lormel se zase snaží přinést ponaučení z teroristických útoků v Paříži a Bruselu v kontextu sekuritizace. V článku *Lessons learned from the Paris and Brussels terrorist attacks* se soustřeďuje na identifikaci zranitelných bodů a bezpečnostních mezer, které tyto útoky odhalily, a na strategie, které by mohly zvýšit schopnost společnosti odolat podobným teroristickým hrozbám v budoucnosti.

Teorie sekuritizace je klíčový nástroj pro sestavení analytického rámce této bakalářské práce, který pomůže zkoumat, jakým způsobem se teroristické útoky staly bezpečnostními hrozbami v politice, identifikovat proměny a reakce Evropské unie a pochopit, jak mohou být politická rozhodnutí ovlivněna vnějšími událostmi. Pro kontinuitu je práce podložena srovnáním konkrétních bezpečnostních opatření před a po teroristických útocích, které umožní ucelenější pohled na vývoj ochrany měkkých cílů v Evropské unii.

Teroristické útoky, které se odehrály 11. září 2001, vedly ke změně přístupu mnoha států k řešení terorismu, podnítily větší snahu předcházet útokům a k intenzivnější spolupráci mezi

zeměmi a organizacemi. Téma terorismus se dostalo do popředí zájmu v oblasti bezpečnostní politiky a expertů, věnující se věnují studiu i analýze globálního terorismu.

V terminologické části práce je zmíněno několik autorů, kteří se problematice terorismu věnovali jak v historii, tak i v současnosti. Kniha *Inside Terrorism* Bruce Hoffmana z roku 2017 představuje komplexní pohled na terorismus. Jeho poznatky se zabývají moderním teroristickým myšlením, doplněné o technologie, a zároveň přemýšlí o budoucích směrech terorismu. Dále je využito i dílo Davida Řeháka, Pavla Foltina a Richarda Stojara *Vybrané aspekty soudobého terorismu*, vydané v roce 2008. Publikace poskytla hlubší pochopení termínu terorismus, který se vyznačuje širokým spektrem definic a přiblížila metody provádění teroristických činů a jejich dopady. V díle *The fourth wave: September 11 in the history of terrorism* David Rapoport, který je uznávaným autorem na oblast a problematiku terorismu, analyzuje útoky z 11. září 2001 v širším historickém rámci terorismu, kde identifikuje čtvrtou vlnu moderního terorismu, která je charakteristická nábožensky motivovanými akcemi. Tento koncept rozvíjí v další publikaci *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences*, kde se zabývá mezinárodními rozměry a důsledky těchto čtyř vln. Jeho práce tak slouží jako významný příspěvek k porozumění dynamiky terorismu a jeho vývoje v průběhu nedávné historie a je často citována v akademických článcích o terorismu a národní bezpečnosti. V knize *Terrorism in context* od Marthy Crenshaw zkoumají různí odborníci široké množství témat spojených s terorismem, které zahrnují historické, politické, společenské a psychologické aspekty. Práce přináší podrobné studie o konkrétních teroristických skupinách a incidentech, stejně jako teoretické příspěvky k pochopení fenoménu terorismu. Práce je zejména ceněna pro svůj příspěvek k hlubšímu porozumění komplexní povahy terorismu. Bakalářská práce také čerpá ze studií Jana Eichlera, odborníka zabývající se terorismem a problematikou s ním spojenou. Pro bakalářskou práci je přínosné i dílo Barbory Vegrichtové *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Ta se zabývá otázkami radikalizace a terorismu, které jsou prioritou vnitřní bezpečnosti většiny států. Autorka seznamuje čtenáře s novými trendy a příčinami rostoucího násilí, zejména v zemích Evropské unie. Kniha *Terrorism in the Twenty-First Century* od Cynthie C. Combs se také zaměřuje na aktuální trendy fenoménu terorismu, mediální pozornost daných útoků i reakcí různých systémů na teroristické útoky. *Encyklopedie mezinárodních vztahů* pomohla této práci vymezit pojetí slova terorismus.

Pro vymezení pojmu měkké cíle bylo nutné vycházet z více zdrojů. Velice přínosným se ukázal být dokument Ministerstva vnitra České republiky: *Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017-2020*, kterou napsal Milan Chovanec. Tato koncepce pomohla s vymezením

pojmu měkké cíle a principiálním uchopením jejich východisek ochrany. Stejnou měrou přispívá i dílo *Ochrana měkkých cílů* z roku 2015, které detailně analyzuje ochranu měkkých cílů z pohledu politického, právního i bezpečnostního. Většina příkladů na ochranu měkkých cílů probíhá na úrovni České republiky. V článku *The Softest of Targets: A study on terrorist target selection* od autora Victora Asala a jeho kolegů se autoři zaměřují na problematiku výběru cílů teroristickými skupinami s hlavním důrazem na měkké cíle. Studie hledá důvody, proč teroristé vybírají méně chráněné civilní cíle a jak se tyto volby liší od útoků na tvrdé cíle, které jsou typicky lépe chráněné a mají větší strategický význam, jako jsou vojenské nebo vládní zařízení. Tato práce dále analyzuje, jak teroristé využívají měkké cíle k dosažení svých priorit, přičemž naznačuje, že volba měkkých cílů je často motivována touhou po maximálním psychologickém dopadu a medializaci. V práci je také zmíněné dílo *Soft target hardening: protecting people from attack* od autora J. Hestermana, které nabízí ucelený přehled metod, slabá místa chránit, přičemž se věnuje nejen fyzickým bezpečnostním opatřením, ale i prevenci a připravenosti míst na různé druhy hrozeb. Časová osa a průběh teroristických útoků je dále ve stručnosti rozpracována s pomocí několika článků společnosti British Broadcasting Corporation (BBC).

Na úrovni Evropské unie neexistuje žádný jednoznačně zaměřený evropský dokument na ochranu měkkých cílů v souvislosti s terorismem. Dostupné jsou však dokumenty, které se přímo týkaly obecné bezpečnosti a boje proti terorismu a ochraně měkkých cílů. V následujících kapitolách jsou v bakalářské práci použity a analyzovány primární zdroje, zejména oficiální dokumenty a smlouvy přijaté na evropské úrovni se zaměřením na terorismus a ochranu měkkých cílů. Pro zjištění, k jakým změnám v proteroristické politice a ochraně měkkých cílů došlo v letech 2015-2017, je nutné představit si danou politiku a literaturu na ni vázanou i před sledovaným obdobím. Z toho důvodu bude bakalářská práce primárně vycházet ze tří strategických dokumentů. Prvním je *Evropská bezpečnostní strategie* z roku 2003, která sloužila jako strategický rámec pro společnou bezpečnostní politiku Evropské unie. I přesto, že dokument nebyl primárně zaměřený na terorismus, definuje širší bezpečnostní výzvy a cíle pro Evropu. Dílo *The European Security Strategy: An Evolutionary History* se podrobně zabývá vývojem Evropské bezpečnostní strategie a poskytuje důkladný vhled do její historie a adaptací v reakci na v reakci na měnící se mezinárodní bezpečnostní prostředí. Tato práce je důležitá pro svůj příspěvek k porozumění, jak Evropská unie formuluje a přetváří Strategii v odpověď na vnější hrozby. Druhým je *Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu*, přijatá v roce 2005 v reakci na teroristické útoky v Madridu 2004 a Londýně 2005. Plán se zabýval různými aspekty boje proti terorismu, včetně spolupráce mezi členskými státy

a prevence radikalizace. Třetí je *Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie* z roku 2010, která srozumitelně vysvětluje veřejnosti, jakým způsobem Evropská unie zajišťuje bezpečnost a svobodu občanů.

Po teroristických útocích v letech 2015 a 2016 nabrala tato hrozba znovu na aktuálnosti a zapříčinila změnu postoje Evropské unie k předcházení teroristickým útokům, ochraně občanů i infrastruktury. Pro období 2015-2017 bude bakalářská práce primárně vycházet také z tří strategických dokumentů. Prvním je *Evropský akční plán pro bezpečnostní ochranu infrastruktury* z roku 2016, odkazující k otázkám zranitelnosti infrastruktury, která má dopad na ochranu měkkých cílů. Druhým dokumentem je *Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie* z roku 2016. Dokument se věnuje širšímu kontextu bezpečnostních výzev včetně strategie terorismu a poskytuje strategický rámec pro evropskou vnější bezpečnostní politiku. Nathalie Tocci se v rozhovoru věnuje Globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie, poskytující důležité postřehy do tvorby a implementace strategie, které mohou mít dopad na ochranu měkkých cílů a protiteroristické politiky. Tocci přispívá k diskusi o tom, jak strategie a politické směrnice Evropské unie vycházejí z praktických a teoretických základů, což je nezbytné pro pochopení současného a budoucího vývoje bezpečnostních politik Evropské unie. Pro Evropskou unii byla velmi významná *Směrnice o boji proti teroristickým útokům Evropské unie 2017/541*. Směrnice totiž zmiňuje předcházení hrozbám a trestání osob účastnících se teroristických činů. Primární zdroje budou v následujících kapitolách doplněny o další odborné dokumenty zabývající se touto problematikou nebo přímou reakcí na zmíněné dokumenty Evropské unie.

Členění práce

Bakalářská práce je systematicky rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola slouží jako teoretický základ práce, kde jsou definovány klíčové pojmy, které práce využívá. První podkapitola se soustředí na vymezení pojmu terorismus, včetně různých a pojmání, jakým je chápán Evropskou unií, vývojem etap a rozdělením terorismu na základě metody jejich provedení. Druhá podkapitola se věnuje fenoménu sekuritizace, rozepisuje její definici v návaznosti na Kodaňskou školu, která pojem využívá. Třetí podkapitola obsahuje definice měkkých cílů jako bezpečnostní hrozby, jejich typologii a způsoby a důvody útoků na měkké cíle. Druhá kapitola se soustřeďuje na protiteroristickou politiku Evropské unie před útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016 a je rozdělena do tří podkapitol. Ty přibližují situaci a pohled na terorismus v Evropské unii a zabývají se konkrétními dokumenty přijatými před útoky 2015

a 2016, které utvářely protiteroristickou politiku Evropské unie. Třetí kapitola se zaměřuje na reakci Evropské unie po útocích v Paříži a Bruselu v letech 2015-2017. První podkapitola stručně analyzuje bezprostřední reakci na události. Druhá podkapitola analyzuje strategické dokumenty, které utvářely protiteroristickou politiku Evropské unie po útocích. Čtvrtá kapitola se zaměřuje na zhodnocení faktů zjištěných v průběhu práce ohledně zabezpečení měkkých cílů proti teroristickým hrozbám, kde důraz je kladen zejména na období po teroristických útocích.

1 TEORETICKÉ VYMEZENÍ PRÁCE

V této části bakalářské práce je kladen důraz na vymezení a konceptualizaci pojmů, které vytváří primární rámec zkoumaného tématu. Pro vnímání terorismu v evropském bezpečnostním přístupu se práce snaží vysvětlit jak definici tohoto pojmu, tak historický náhled a aktuální bezpečnostní výzvy. Pojmy sekuritizace a ochrana měkkých cílů jsou dosazeny na specificky orientovaném přístupu evropské bezpečnostní strategie. Vysvětlení těchto pojmů je zásadní pro pochopení, jak Evropská unie chápe a přistupuje k teroristickým hrozbám. Termín sekuritizace je analyzován v kontextu Kodaňské školy bezpečnostních studií a pojem měkké cíle je vypracován v důsledku zranitelnosti a jejich významu.

1.1 Terorismus

Terorismus můžeme vnímat ze dvou pohledů. Teroristé v ní spatřují jedinou efektivní metodu, jak se postavit proti svému nepříteli, proti němuž se cítí bezmocní, protože nemohou využít tradiční způsoby boje. Z pohledu obětí útoků, je naopak terorismus vnímán jako bezdůvodné a iracionální jednání spolu s jinými formami kolektivního násilí (Martin, 2007). Demokracie je historicky oblíbeným cílem teroristických útoků, protože demokratické systémy musí hrát podle pravidel, a proto nemohou reagovat podobným způsobem na teroristické útoky. Autokracie a totalitní systémy dokážou reagovat na teroristické útoky pružněji a stejnou intenzitou, proto někdy slouží jako účinný odstrašující prostředek, ale demokracie takové reakce neumí (Combs, 2022). Terorismus je složitý a mnohostranný fenomén, který se stal jedním z nejpálčivějších globálních problémů současnosti. Jeho kořeny sahají hluboko do historie, avšak v posledních desetiletích získal nový rozměr s rozvojem technologií a globalizací. V současnosti je terorismus s jeho rozličnými podobami násilí neodmyslitelným prvkem bezpečnostní situace nejen v Evropě, ale i na ostatních kontinentech. V 21. století se stává terorismus významným fenoménem, který ovlivňuje globální stabilitu a bezpečnost (Vegrichtová, 2019).

V průběhu dějin se vnímání terorismu značně lišilo a prošel i změnou významu. Bruce Hoffman tvrdí, že projevy terorismu lze nalézt během tzv. jakobínské diktatury, která byla součástí Velké francouzské revoluce mezi lety 1793 a 1794. V té době byl terorismus pojímán jako systém sloužící k zajištění pořádku po období nepokojů a povstání, a byl oficiálně označen jako *régime de la terreur* (režim teroru). V té době byl terorismus chápán jako nástroj státní moci. Koncem 19. století se význam slova posunul blíže k protistátním aktivitám anarchistů

a sociálních revolucionářů (Hoffmann, 2017). Po druhé světové válce byl terorismus často spojován s takzvanými hnutími za národní osvobození v rozvojových zemích, kde nabyl na revolučním charakteru. V 60. a 70. letech 20. století se přenesl tento revoluční charakter terorismu i do separatistických hnutí v západní Evropě a Severní Americe (Mareš, 2004). V devadesátých letech se pozornost soustředila na propojení mezi terorismem a obchodem s drogami. Od druhé poloviny 90. let se termín terorismus začal používat pro popis nových typů ozbrojených konfliktů, které neodpovídali běžným představám o válce mezi vojsky dvou nebo více uznávaných států. Po útocích 11. září se význam pojmu terorismus ještě více zvýraznil a v běžné řeči se často začal spojovat s militantním islamismem. (Hoffmann, 2017).

Na počátku 90. let nebyl terorismus vnímán jako vážná hrozba, ale spíše jako potencionální riziko. Postoj k tomuto jevu se však podstatně změnil v průběhu druhé poloviny 20. století, kdy svět zasáhly první teroristické útoky, které si vyžádaly desítky mrtvých a stovky zraněných lidí a způsobily rozsáhlé materiální škody (Řehák, Foltýn & Stojar, 2008). Tyto události hluboce otráslы veřejným míněním a nutily společnosti po celém světě vyrovnat se s následky těchto nelítostných a brutálních akcí. Zlomovým bodem, který celosvětově ovlivnil vnímání terorismu, byly útoky 11. září 2001. Od tohoto momentu se intenzivně debatuje o závažnosti a příčinách terorismu z mnoha různých perspektiv a také o strategiích, které by mohly efektivně čelit této naléhavé bezpečnostní hrozbě. Terorismus je považován za efektivní ve svém hlavním účelu – vzbuzovat strach a obavy v srdci lidí a ve společnosti jako celku (Rapoport, 2013).

Moderní terorismus ohrožuje základy demokratického uspořádání společnosti, protože vyvolává pochyby o efektivitě a stabilitě samotného politického systému. Nedávné útoky, které charakterizovaly počátek tohoto tisíciletí, nejsou jen útoky na základní hodnoty státu, jako jsou životy a bezpečnost občanů, ale jejich dopad sahá i do dalších oblastí společenského života. Tyto aktivity mají dalekosáhlé následky nejen v ekonomické, hospodářské, legislativní oblasti, ale i v osobním životě lidí, což ovlivňuje mezilidské vztahy a společné soužití a v širším pohledu i samotný základ existence společnosti (Vegrichtová, 2019).

Terorismus zůstává jak nástrojem vynucení radikálních společenských a politických změn, tak nástrojem útlaku ve snaze těmto změnám zabránit. V 21. století se terorismu dostává stejné pozornosti, ne-li i větší, jako jiným hlavním problémům naší doby, mezi něž patří globální zadlužení, poškozování životního prostředí a světový hlad. Terorismus se stal předmětem nespočtu projevů politických vůdců a podnětem pro četné iniciativy a konference odborníků na zahraniční politiku. Drama událostí okolo terorismu přitahuje obrovskou

pozornost v tisku a televizi po celém světě. Ve skutečnosti si však tato metoda násilí vyžádala méně životů než roční součet dopravních nehod na amerických dálnicích (Combs, 2022).

Změny se projevují v charakteru teroristických akcí, metodách použitého násilí a modu operandi konkrétních útoků. Většina násilných incidentů je méně dramatická a masová, ale o to lépe realizovatelná (Drulák & Kratochvíl, 2009) Teroristé většinou dávají přednost smrtelným útokům (letálním formám) před neletálními, jako je kyberterorismus. Teroristé stále upřednostňují útoky na lidi před formou symbolických útoků, které jsou spojeny se státem, etnickou příslušností, typem vlády nebo náboženstvím, což však úplně nezapadá do kontextu událostí z 11. září. Při realizaci smrtících útoků se využívají vozidla, různé typy bodných a řezných nástrojů či improvizované zbraně a exploziva. Tyto útoky se často odehrávají na veřejných místech, která nejsou vůbec nebo jen minimálně zabezpečena a kde se shromažďuje větší počet osob. Dopad těchto incidentů je proto poměrně značný, a to jak v psychologickém dopadu na společnost, tak v materiálním měřítku. Ne vždy se dá jednoznačně prokázat motiv jednotlivých útoků, nebo jeho spojení s konkrétní teroristickou skupinou (Vegrichtová, 2019).

Hoffmanovy myšlenky naznačují, že účinnější, než přímý boj proti terorismu je vést dlouhodobou strategii. Ta zahrnuje jak vojenské spolupráce, tak spolupráci v oblasti sdílení zpravodajských informací a klade důraz na preventivní opatření, jako například zabránění sebevražedných útoků a přerušení nábory do teroristických skupin. Zásadní je také sjednocení právních rámců a řešení hlubších ekonomických, sociálních a politických problémů, které stojí za nestabilitou v rozvojových a islámských zemích, jako nezbytná součást komplexní protiteroristické strategie (Hoffmann, 2017). Terorismus představuje složitý fenomén s rozmanitými projevy, příčinami a dopady, který se v některých případech snaží dosáhnout globálního významu. Jeho různé formy mohou sdílet určité charakteristické rysy, a proto je jejich identifikace a analýza nezbytná pro další vytváření a uplatňování efektivních bezpečnostních opatření a strategií (Combs, 2022).

1.1.1 Definice terorismu

I při zvýšeném používání teroristického násilí, nebo možná kvůli jeho šíření, zůstává velký zmatek ohledně toho, co pojem terorismus skutečně zahrnuje. V mnoha definicích terorismu jsou zakódovaná politická prohlášení a příliš často je tento termín využíván v pejorativním smyslu, jako označení pro ty skupiny, jejíž politické cíle považujeme za nevhodné (Combs, 2022).

První širší pojetí definice terorismu byla definována na půdě Spojených národů v rámci Úmluvy o prevenci a potlačování mezinárodního terorismu z roku 1937. Smlouvu podepsalo 24 zemí z nichž ji ratifikovala pouze Indie (Strmiska, 2001). Terorismus je termín, který zahrnuje širokou škálu forem, motivací a dopadů. Může tak nabývat na síle, aby se později stal celosvětovou hrozbou. Z toho důvodu je pro vývoj efektivních bezpečnostních politik a strategií důležitá identifikace a podrobná analýza různých projevů terorismu (Guillaume, 2004). To, co pro jednoho znamená terorista je pro druhého bojovníkem za svobodu. Terorismus je používán v akademickém, státním, právním světě i obecně. Z toho důvodu se jedná o velmi složitý pojem, bez jasné a komplexní definice. Mnoho odborníků se terorismem zabývá, ale každý přichází s jinou interpretací (Mareš, 2005). Dle mnoha definic cílem teroristického násilí není porážka nepřítele, ale vyslání vzkazu prostřednictvím násilných činů se symbolickým významem, jež přitáhnou maximální pozornost k požadavkům teroristů. Ve většině případů se autoři shodují, že terorismus požaduje politické změny, jelikož jsou útočníci přesvědčeni, že současný stav má vážné nedostatky a je tedy nutné něco udělat pro zajištění lepšího budoucího stavu. V posledních desetiletích se terorismus snaží vyhnout pejorativnímu podtextu. Teroristické organizace si vědomě vyhýbají slovu terorismus v jakékoli z jeho forem. Namísto toho se skupiny aktivně snaží vyvolat představy spojené s svobodou a osvobozením, armádou nebo jinou organizační strukturou, skutečným hnutím sebeobrany nebo organizací spravedlivé pomsty. Aktéři si záměrně vybírají jména, která jsou neutrální a zbavená všech kromě těch nejneškodnějších návrhů nebo asociací (Hoffman, 2017).

Pro vysvětlení fenoménu je prvně použita definice od Jana Eichlera: „*terorismus znamená politicky motivované, slepé, nerozlišené a bezohledné zabíjení bezbranného a nevinného civilního obyvatelstva*“ (Eichler, 2007). Jeden z nejrespektovanějších analytiků terorismu Bruce Hoffman ho definoval jako: „*úmyslné vytváření a zneužívání strachu prostřednictvím násilí nebo hrozby násilí ve snaze o politickou změnu – je navrženo tak, aby mělo dalekosáhlé psychologické účinky přesahující bezprostřední oběť (oběti) nebo předmět teroristického útoku... a vytvořit moc tam, kde žádná není, nebo upevnit moc tam, kde je jen velmi málo*“ nebo: „*terorismus je násilí – nebo hrozba násilí – používaná a směřovaná vůči civilistům jako prostředky pro dosažení cílů, které jsou obvykle politického charakteru*“ (Hoffman, 2017).

Představitelé evropské politiky komentují terorismus od dob 2. světové války, avšak na institucionální úrovni bylo klíčové Rámcové rozhodnutí Rady o boji proti terorismu z roku 2002, které definuje terorismus jako „*úmyslné jednání vymezené ve vnitrostátních právních předpisech jako trestné činy, které mohou vzhledem ke své povaze nebo souvislostem vážně poškodit zemi nebo mezinárodní organizaci, byla-li spáchána s cílem závažným způsobem*

zastrašit obyvatelstvo, nebo protiprávně přinutit vládu nebo mezinárodní organizaci, aby jednala určitým způsobem nebo se jednání zdržela, nebo závažným způsobem destabilizovat či zničit základní politické, ústavní, hospodářské nebo sociální struktury země nebo mezinárodní organizace“ (Rada Evropské unie, 2002).

V USA se pracuje hned s několika definicemi terorismu. Paul Pillar, bývalý zástupce ředitele protiteroristického odboru CIA, analyzuje terorismus pomocí čtyř základních rysů. Podle Pillara teroristické činy vždy vyžadují delší cílevědomou přípravu, nejedná se o impulzivní jednání. Cíl teroristů je politický, jejich motivy nemají zločineckou povahu a cílem je radikálně změnit stávající politický systém. Teroristé záměrně cílí na civilisty, nikoliv na vojáky. Teroristické akce jsou dílem podstatných skupin či organizací, pravidelné armády se činů nedopouští (Boniface, 2009).

Obecně platí, že za každým provedeným či připravovaným aktem stojí motivace. Dělení motivací je stejně problematické, jako nalezení samotné definice terorismu. Motivace se totiž mohou lišit, překrývat nebo prolínat s různou mírou intenzity (Filipec, 2017). Přestože různí vědci nabídli řadu dalších typologií, ani jejich podrobný přehled by významně nepřispěl k vytvoření použitelné definice současného terorismu. Většina dnes vyvinutých typologií zahrnuje určitou formu státního terorismu, stejně jako individuální a skupinový terorismus. Takzvané útoky osamělého vlka nezapadají do žádného z typologií, protože většina těch, kteří útoky takto páchají nemají jasně stanovené cíle. Zřejmě nejčastější dělení terorismu bývá podle orientace a motivace (Combs, 2022).

1.1.2 Vývojové formy terorismu

I když odpovědí na otázku, co je a co není terorismus existuje mnoho, současné poznání nám umožňuje identifikovat tři primární evoluční formy. První vývojovou formou je národní terorismus, jehož cílem je ovlivnit interní politiku státu prostřednictvím akcí uvnitř jeho hranic. Vnitropoliticky motivovaný terorismus nabízí velmi rozsáhlou řadu podob a motivací. V mnoha případech šlo především o odtržení určité části území od většího státu za účelem vytvoření nezávislého státu. Případy takového typu terorismu jsou IRA v Severním Irsku a ETA ve Španělsku. K této kategorii terorismu patří také pravicově vražedná komanda v Latinské Americe, zejména Argentině, Brazílii a Guatemale, které cílili na přední revolucionáře a komunisty a tím šířili strach z hlásání a naplňování levicových myšlenek (Eichler, 2010). Marta Crenshaw rozlišuje mezi pravicovým a levicovým terorismem na základě charakteristik jednotlivých akcí. Zatímco levicový teroristé zpochybňují legitimnost státu a tím také

ospravedlňují své útoky na státní činitele a instituce, pravicový teroristé zpochybňují legitimitu opozice a své akce zdůvodňují nezbytností chránit stabilitu státu. Oba používají násilí a zabíjejí s cílem šířit strach z té či oné formy politické angažovanosti (Crenshaw, 2010).

V 60. a 70. letech se další vývojovou formou se stal mezinárodní terorismus, jehož útoky směřují na přes státní hranice a zasahují cíle v jiném státě. Teroristé se snažily donutit státy, aby ustoupily od svých zájmů v určitých regionech světa nebo změnily svůj politický kurs. Pro takové skupiny přinesla internacionalizace terorismu několik výhod. Prvním byl rozmach osobní letecké dopravy, který otevřel prostor pro únosy dopravních letadel s osobami na palubě, což je účinný prostředek pro vytváření politického tlaku. Riziko ztráty životů nutí každého politika dobře zvažovat své další kroky a někdy i podvolení nátlaku únoscům. Druhou závažnou skutečností se stalo obrovské mediální pokrytí únosů a dalších teroristických činů. Jako třetí faktor se ukázala být mezinárodní politická situace (Eichler, 2007). David Rapoport poukazuje na to, že svět přišel v historickém kontextu o značný vliv na arabské země po neúspěšném vojenském střetu v Šestidenní válce v roce 1967, čímž se otevřel prostor pro teroristické skupiny, které se ujaly role ochránců arabských zájmů s větší účinností než tradiční armády. Konec 70. let 20. století přinesl s iránskou revolucí a sovětským vpádem do Afganistánu nárůst terorismu založeného na náboženských principech, odmítající zasahování cizích mocností do islámského světa. Období po konci studené války bylo ve znamení sebevražedných atentátníků, které měly nepříjemný dopad v pozdějších fázích na evropské státy (Rapoport, 2001).

Klíčové momenty, které globálně změnilo vnímání terorismu byly útoky 11. září 2001, kdy tyto útoky měly dopad nejen na USA, ale na celý svět a ukázaly tak nový rozměr globálního rozsahu teroristických aktivit. Tyto útoky poukázaly na snahu zasáhnout co největší silou proti těm, kdo jsou klíčovými aktéry v procesu globalizace. Zároveň však nelze říci, že nástupem jedné etapy končí předešlé formy terorismu, tedy i v době globálního terorismu nadále pokračují aktivity jak mezinárodního, tak i národního terorismu (Rapoport, 2013).

Vymezení pojmu terorismus a jeho vývojová stádía považuji pro bakalářskou práci za klíčové z důvodu následné analýzy a ujasnění protiteroristických opatření, které přijímala Evropská unie. Rozbor terorismu je dále nezbytný pro konkretizaci pojmu a odlišení se od ostatních forem násilí a extremismu a vyžaduje tak zvláštní pozornost v kontextu ochrany měkkých cílů a utváření bezpečnostní politiky Evropské unie. V kontextu práce lze terorismus chápat jako politický fenomén s přesahem do ekonomické, mezinárodně bezpečnostní a sociální oblasti. Terorismus je nutné vysvětlit i z důvodu aplikování teoretického konceptu sekuritizace, který se snaží tento fenomén přeměnit z politického tématu na bezpečnostní záležitost. Z toho důvodu je vymezení terorismu a jeho forem podstatné pro analytickou část

práce. Vymezení termínu terorismus je důležité k pochopení, jak Evropská unie přistupuje k teroristickým hrozbám po útocích v Paříži a Bruselu a jaký dopad má terorismus na tvorbu bezpečnostních politik.

1.2 Sekuritizace

Pro tuto práci je stanovena následující výzkumná otázka: *Jaký vliv měly teroristické útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016 na proces sekuritizace ochrany měkkých cílů v rámci bezpečnostních strategií Evropské unie?*

Při analýze ochrany měkkých cílů proti teroristickým útokům se práce opírá o teoretický základ poskytnutý sociálním konstruktivismem, specificky se zaměřuje na přístupy a metody Kodaňské školy. Hlavními představiteli tohoto směru, který byl veden pod drobnohledem v 80. a 90. letech minulého století a rozšířil rámec bezpečnostních studií o nové koncepty reflektující situaci po studené válce byl Barry Buzan, Ole Wæver a Jaap de Wilde. Kodaňská škola jednala ve prospěch rozšíření tradičního pojetí bezpečnosti, za hranice vojenského sektoru, ve snaze o pokrytí i dalších dimenzí zabývající se lidskou bezpečností.

Buzan a spol. upozornily na nutnost přesáhnout úzký vojenský pohled na bezpečnost a zapojit do bezpečnostního diskurzu další aspekty lidského života, které nespolehají pouze na vojenskou sílu. Jejich práce významně přispěla k debatě o rozšíření bezpečnostních studií, které poskytují teoretický základ a umožňuje komplexnější pochopení bezpečnosti (Stritzel, 2007). Inovativní přístupy, které představili zástupci Kodaňské školy, se v oblasti mezinárodních vztahů se staly základním kamenem pro řadu studií zkoumající procesy, jak se bezpečnostní otázky se bezpečnostní otázky převádějí na otázky politické (McDonald, 2008).

1.2.1 Definice sekuritizace

Abychom správně pochopili pojem sekuritizace, je důležité nejprve vymežit klíčové pojmy, které s tímto konceptem úzce souvisí. Prvním pojmem je bezpečnost, kterou lze v nejširším smyslu chápat jako záruku přežití nebo udržení existence státu nebo jiného objektu zájmu. Referenční objekt, je možné vnímat jako jednotku, jež se nachází v ohrožení a která má oprávněný nárok na uchování své existence. Tato definice zahrnuje ohrožené státy, národy, společnosti, sociální skupiny i ekosystémy (Taureck, 2006). Aktér sekuritizace má zásadní roli ve vymezování a identifikaci hrozeb. Pod tímto pojmem si můžeme představit vládu, byrokratické struktury silné lobbistické nebo nátlakové skupiny. Proces sekuritizace je zahájen

aktérem, který v rámci svého vyjádření přikládá zvýšenou pozornost určitému fenoménu, který identifikuje jako bezpečnostní nebo existenční riziko a přesouvá jej z oblasti běžné politické debaty do oblasti bezpečnostní. Tímto krokem se referenční objekt stává klíčovým hráčem v procesu sekuritizace (Buzan, Waever, de Wilde, 2005). Po vysvětlení těchto pojmů je možné přejít k samotné definici sekuritizace. Barry Buzan a Ole Waever definovali sekuritizaci jako proces, při kterém se určité otázky nebo jevy převádějí z obecné politické oblasti do sféry bezpečnostní. Dané téma je tak prezentováno jako bezpečnostní hrozba, která vyžaduje mimořádná opatření a rychlou reakci. Mezi sekuritizační akty se řadí komunikace i sociální konstrukce reality, kde političtí aktéři, jako jsou státy, vládní představitelé a nevládní organizace vykreslují určité problémy jako hrozby pro společenské hodnoty nebo existenci (Buzan, Waever, de Wilde, 1998).

Přístup sekuritizace, podle autorů tohoto rámce, identifikuje pět sektorů, skrze které lze hrozby klasifikovat. Zde jsou: vojenské, politické, společenské, ekonomické a ekologické aspekty. Sekuritizace je chápána jako proces, během kterého se běžná témata transformují na otázky národní bezpečnosti. Proces se nemění nutně proto, že by skutečná hrozba existovala, ale většinou v důsledku nadřazené osoby či instituce, které toto téma určí jako hrozbu a jeho definice je společností akceptována. Pokud sekuritizující se strana dokáže hrozbu vysvětlit, tento aktér se stává potenciálním bezpečnostním rizikem (Waisová, 2004).

Tato teorie byla zvolena z důvodu poskytnutí vhodného nástroje pro pochopení procesu, během kterého se běžná témata transformují na bezpečnostní otázky. Teorii považují za klíčovou kvůli schopnosti rozlišit běžné politické jednání od mimořádných opatření, které se implementují v reakci na vnímané teroristické hrozby. Při výběru této teorie je v bakalářské práci věnována pozornost především diskurzu, politickým rozhodnutím a analýze vojenských opatření.

Sekuritizace vychází z přístupů a metod teorie Kodaňské školy a byla zmíněna zejména v knize *Security: A new framework for analysis*. V knize se zabývají konceptem analytických rovin. Tyto roviny poskytují strukturu, která pomáhá teorii dále rozvíjet, ale samy o sobě nejsou považovány za teorie. V oblasti mezinárodních vztahů se nejčastěji pracuje s pěti analytickými rovinami:

- 1) Mezinárodní systém
- 2) Mezinárodní subsystém – skupiny jednotek uvnitř mezinárodního systému, jež mají specifickou povahu nebo intenzitu interakcí.
- 3) Jednotky – různé skupiny aktérů, jako jsou organizace nebo společnosti, které jsou dostatečně samostatné a sjednocené, aby bylo možné je odlišit od ostatních.

4) Podjednotky – zahrnují skupiny jednotlivců, které mohou ovlivnit chování a rozhodnutí svých jednotek.

5) Jedinci – zaměřuje se na individuální aktéry (Buzan, Waever, de Wilde, 2005).

1.2.2 Sektory bezpečnosti

Důležitá kapitola v knize je věnována významu sektorů, které jsou klíčové k pochopení problémů interakcí. Pro lepší porozumění úlohám sektorů v bezpečnosti využijí pojetí Barryho Buzana: *„Z obecného hlediska se vojenská bezpečnost týká dvouúrovňového vzájemného působení na jedné straně útočných a obranných schopností státu a na straně druhé toho, jak státy vnímají úmysly a záměry ostatních. Pod politickou bezpečností rozumíme organizační stabilitu států, systémy vládnutí a ideologie, které slouží jako jejich legitimizační nástroje. Ekonomická bezpečnost zahrnuje přístup ke zdrojům, finančním prostředkům a trhům, bez nichž nelze udržet přijatelnou životní úroveň a dostatečnou státní moc. Společenská bezpečnost se týká udržitelných tradičních forem jazyka, kultury a náboženské a národní identity a zvyků. Enviromentální bezpečnost je založena na zachování lokální i celoplanetární biosféry coby základního podpůrného systému, na němž závisí existence všech dalších forem lidské činnosti“* (Buzan, 2008).

Studie se však nezaměří na zkoumání každého ze sektorů zmíněných výše. Za nejvhodnější sektor pro analyzování problematiky terorismu a ochrany měkkých cílů se jeví kombinace politické a vojenského. Tyto sektory umožňují zkoumat přístup v rámci identifikace a analýzy protiteroristických politik Evropské unie. To umožňuje popsat, jaké politické rozhodnutí bylo přijato na úrovni Evropské unie k zajištění ochrany měkkých cílů. Dále je možné komparovat politický diskurz před a po teroristických útocích v Paříži a Bruselu ve snaze zjistit, jak se změnil přístup a jak jeho změna ovlivnila legislativu Evropské unie. Poslední způsob, který pro práci vidím jako validní je posouzení, jakým způsobem Evropská unie změnila své investice do protiteroristické infrastruktury a technologií v reakci na zmíněné teroristické útoky. Tyto tři aspekty by měly pomoci odpovědět na stanovenou hypotézu, zda se proces sekuritizace v kontextu ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky zintenzivnil po zmíněných útocích a vedl k posílení bezpečnostních opatření a zvýšení povědomí o nutnosti ochrany měkkých cílů.

Pro uvedení pojmů do kontextu práce a zasazení do dnešní doby je možné popsat referenční objekt a aktéra sekuritizace v rámci útoků v Paříži a Bruselu. Na příkladu teroristických útoků lze za referenční objekt považovat civilní populaci, infrastrukturu, veřejné instituce a demokratické hodnoty, které jsou cílem těchto ataků. I díky vlivu terorismu jsou tyto

oblasti chráněné, ale zároveň i zranitelné, a proto vyžadují speciální opatření v rámci jejich ochrany. Za aktéry sekuritizace v rámci Evropské unie je možné považovat výkonné složky moci členských států i evropské instituce. Rada Evropské unie, Evropská komise, bezpečnostní složky, ale i média a osobnosti můžeme nazvat aktéry sekuritizace, pokud identifikují terorismus jako bezpečnostní hrozbu a zavádí akce nebo opatření k jejich předcházení nebo odstranění.

Po útocích v Paříži v roce 2015 a Bruselu v roce 2016 došlo k nárůstu sekuritizačních procesů. Evropská unie a její členské státy, jako aktér sekuritizace, byly postaveni před výzvou reagovat na hrozby spojené s terorismem. Útoky ukázaly, že referenční objekty jsou občané a společnost v každodenním prostředí. Evropská unie, jako aktér sekuritizace, reagovala na situaci přijetím nových legislativních opatření, zlepšení spolupráce a výměny informací mezi bezpečnostními složkami, posílením hraničních kontrol a lepším zabezpečením veřejných míst, včetně měkkých cílů, které jsou předmětem práce pro následující kapitolu.

V oblasti vojenského sektoru zaujímá státní suverenita a státní aktéři primární, ale nikoliv výhradní roli. Díky státnímu monopolu na použití vojenské síly převyšují státy ostatní subjekty v schopnosti vést válku. Historicky byl sektor vojenské bezpečnosti spojován se státy, avšak v dnešní době se objevují i jiné referenční objekty a aktéři. Přednostní postavení bylo vojenským hrozbám a zranitelnostem přisuzováno z několika důvodů. Tyto vojenské hrozby totiž bývají předem plánované. Projevením vojenské hrozby často vede k přerušení nebo dokonce i k ukončení standartních politických vztahů a odhaluje tendenci řešit politické, ekonomické a společenské otázky silovými prostředky. V takových situacích jsou vazby zapojených aktérů spojeny pouze slabými a nestabilními pravidly (Buzan, Waeber, de Wilde, 2005).

Stabilita a integrita společnosti jsou zásadní znaky pro politickou bezpečnost, která se opírá o pevné zásady veřejného pořádku. Jádrem oblasti politické bezpečnosti je podkopávání suverenity státu. Diskurz politické bezpečnosti se vyvíjí ve dvou rovinách. Na jedné straně se zaměřuje na analýzu a reakci nevojenských hrozeb, kterým čelí jiné politické subjekty. Na druhé straně poskytuje rámec pro přemýšlení o politické bezpečnosti v širším kontextu. V současnosti se bezpečnost jednotlivce stává čím dál více prioritou, proto lze sekuritizovat i principy, jako jsou lidská práva a další faktory individuální lidské bezpečnosti (Buzan, Waeber, de Wilde, 1998).

1.2.3 Otázka sekuritizace teroristických hrozeb a jejich dopad na evropskou bezpečnostní politiku

Tato podkapitola je věnována rozšíření konceptu sekuritizace, která je důležitým prvkem ve výzkumu bezpečnostních studií od jejího zavedení Kodaňskou školou. Sekuritizace je proces, kdy političtí lídři převádějí určité subjekty do stavu mimořádného opatření. To je podstatné pro porozumění reakcím na teroristické hrozby. Jak bylo zmíněno v úvodu, sekuritizace není pouze vojenská záležitost, ale odráží se ve všech oblastech života. Zatímco pojmy jako bezpečnost a hrozby byly tradičně spojeny s politikou a vojenstvím, v současnosti tomu tak neplatí. Rostoucí závislost a propojenost globalizovaného světa vede k neustálému rozvoji a překračování klasických hranic (McDonald, 2008). V multikulturním prostoru Evropské unie je nutné, aby sekuritizace reflektovala neustálé změny tak, aby účinně čelila výzvám spojeným s terorismem a pomohla lépe zabezpečit měkké cíle. Pro ilustraci konceptu sekuritizace uvedu několik příkladů na teroristických útocích, které v Evropě proběhly.

Útoky v Madridu v roce 2004 přešly z vnímání jako kriminálního činu k pohledu na bezpečnostní hrozbu. To umožnilo španělské vládě uplatnit mimořádná bezpečnostní opatření, které zahrnovaly zvýšení monitorování veřejných prostranství či rozšíření pravomocí bezpečnostních agentur (Reinares, 2009). Jako přímou reakci na útoky v Madridu a Londýně vydala Evropská unie Evropský program pro boj proti terorismu z roku 2005, který bude podrobněji zmíněný v následující kapitole. Útoky z Madridu názorně ukazují, jak sekuritizace působí jako klíčový koncept k pochopení změn v protiteroristické politice.

V listopadu 2015 se Paříž stala místem koordinovaných teroristických útoků, které si vyžádaly 130 životů a byly zárodkem pro národní i mezinárodní reakci. Sekuritizaci sledujeme ve chvíli, kdy francouzský prezident vyhlásil výjimečný stav, který umožnil vládě přijmout rozsáhlé bezpečnostní pravomoci. Strach občanů se i díky vlivu médií projevil zesíleným vnímáním terorismu jako bezprostřední a existenční hrozby. Právě strach legitimizoval výjimečný stav, jako bylo nasazení vojenských sil na ulicích, zvýšené domovní prohlídky bez soudního příkazu a rozšíření možností vládního sledování. Tento francouzský příklad transformace teroristické hrozby na bezpečnostní prioritu Evropské unie měl důležité následky, které se projeví i na nadnárodní evropské úrovni (McGlinchey, Walters, & Scheinpflug, 2017).

V březnu 2016 bylo Bruselské letiště a metro cílem sebevražedných bombových útoků, které byly rychle sekuritizovány belgickými a evropskými institucemi. Po útocích ve Francii byly útoky v Bruselu brány jako další důkaz o nefunkčnosti obrany proti teroristickým útokům

a vyvolaly intenzivní diskuse o nutnosti posílit společnou evropskou protiteroristickou strategii. V důsledku toho došlo ke zvýšené spolupráci mezi členskými státy v oblasti boje proti terorismu. Dále belgická vláda zavedla přísnější kontrolu na svých hranicích a zlepšila mechanismy sledování podezřelých jedinců (Lormel, 2016). To vedlo k přijetí dokumentů, jako je Směrnice Evropské unie o boji proti terorismu, která přinesla definice teroristických trestných činů a posílila právní rámec pro boj s terorismem.

Sekuritizace se stala nejen reakcí na teroristické útoky, ale také preventivním nástrojem, které evropské státy používají k posílení svých bezpečnostních opatření. V této práci je nastíněn teoretický rámec sekuritizace, ale také je představena její aplikace prostřednictvím konkrétních případových studií, které ukazují, jak byly politické a bezpečnostní reakce na teroristické hrozby ve skutečnosti realizovány a jak to ovlivnilo vývoj bezpečnostní politiky v Evropě.

Jak ukázaly jednotlivé případy útoků, pro proces sekuritizace je důležité, aby došlo k ohrožení evropské bezpečnosti. Ten nejčastěji nastává v případě, kdy evropská unie není schopna účinně a rychle reagovat na náhlou událost. Právě ta u občanů členských států způsobuje nejistotu, zda jim reakce a ochrana na Unijní úrovni přinese zlepšení jejich bezpečnosti. Tento tlak je poté přenesen na politické představitele a zástupce států, kteří se následně snaží vytvořit společné prvky ochrany na nadnárodní úrovni v zájmu bezpečnosti občanů Evropské unie. Z vojenské oblasti se sekuritizace velmi rychle angažuje v sektoru politickém a ten následně prochází do dalších sektorů, jako společenský, ekonomický a enviromentální (Buzan, Waever, de Wilde, 2005).

1.2.4 Konceptualizace a operacionalizace

Cílem předkládané práce je analyzovat, jak se percepcí teroristických hrozeb a jejich proměnou na bezpečnostní téma změnil přístup Evropské unie k ochraně měkkých cílů. Zvolená oblast sekuritizace vychází z práce Barryho Buzana, Ole Waevera a Jaap de Wildeho, kteří se zaměřovali na oblast bezpečnosti a stojí za vypracováním pojmu sekuritizace. Ten definovali v pěti sektorech, které byly zmíněny výše. Tato práce se však zaměří pouze na vojenský a politický sektor. Nejprve je ale klíčové určit sledované faktory a specifické ukazatele, které umožní komparativní analýzu sekuritizace v kontextu teroristických útoků v Paříži v roce 2015 a Bruselu v roce 2016. Tyto ukazatele byly zvoleny s cílem poskytnout srozumitelný přehled o změnách v sekuritizaci a jejich dopadech na evropské nadnárodní bezpečnostní prostředí.

První ukazatel se zaměřuje na *politická rozhodnutí, která byla přijata na úrovni Evropské unie k zajištění ochrany měkkých cílů*. To zahrnuje legislativní a strategická rozhodnutí přijatá Evropskou unií k ochraně měkkých cílů, což je klíčové pro pochopení, jak Unie reaguje na nové typy hrozeb a upřednostňuje bezpečnost občanů. Například v reakci na útoky byly implementovány přísnější kontroly na vnějších hranicích a bylo zvýšeno financování bezpečnostních technologií a výzkumu. Druhý ukazatel bude *komparovat politický diskurz před a po teroristických útocích v Paříži a Bruselu ve snaze zjistit, jak se změnil přístup a jak jeho změna ovlivnila legislativu Evropské unie*. Právě diskurz je odrazem vnímání hrozeb a změny mohou naznačovat posun v bezpečnostních prioritách a snaze přijmout nová opatření. Třetí ukazatel se zaměří na *posouzení, jakým způsobem Evropská unie změnila své investice do protiteroristické infrastruktury a technologií v reakci na zmíněné teroristické útoky*. Tento aspekt je důležitý pro zhodnocení konkrétních opatření, které Evropská unie podniká pro posílení bezpečnosti a její reakci na nové oblasti bezpečnostních hrozeb. Z těchto ukazatelů bude následně v poslední kapitole práce odvozeno, jak byla reakce Evropské unie na teroristické útoky efektivní a jaké změny vznikly v evropském bezpečnostním prostředí.

V rámci přístupu k sekuritizaci teroristických hrozeb je důležité rozlišovat mezi různými výsledky, které mohou vyplývat z reakcí Evropské unie na dané hrozby. Tento pohled umožní lepší pochopení, jakým směrem se bezpečnostní politika Evropské unie ubírá v reakci na teroristické útoky a identifikaci jejich vývoje v čase. Práce přistupuje k tématu sekuritizace z perspektivy mezinárodních bezpečnostních událostí a jejich vlivu na politiku Evropské unie. Z tohoto důvodu je přístup strukturován do tří fází. Před jejich samotným popisem považuji za důležité zmínit, že jednotlivé fáze procesního přístupu jsou v bakalářské práci stanoveny na základě vlastního porozumění, co vybrané ukazatele představují, vzhledem k absenci přesné odborné specifikace, co konkrétní oblasti obsahují a jaké mají projevy.

První fáze, *identifikace*, analyzuje, jak Evropská unie reaguje na bezprostřední hrozbu teroristických útoků. Jsou zde sledovány kroky, které byly podniknuty pro okamžitou ochranu občanů a jaké byly první bezpečnostní a legislativní změny. Tato fáze je považována za klíčovou pro porozumění počáteční odpovědi Evropské unie a stanovení, jak rychle dokáže Evropská unie zareagovat na nové hrozby.

Druhou fází, *plánování*, je rozuměno, že Evropská unie transformuje své počáteční reakce na teroristické útoky do dlouhodobějších bezpečnostních strategií a politik. Klíčové jsou zde otázky, jak Evropská unie mění své protiteroristické kapacity a infrastrukturu a zda se v této fázi objevují nové bezpečnostní iniciativy a legislativní změny.

Poslední fází jsou samotné *výsledky*, kdy je nutné na závěr posoudit, jaké přínosy tato bezpečnostní opatření přinesla. Pro tuto fázi byly na základě práce stanoveny tři kategorie výsledků. První výsledek je definovaný jako adaptace, kde Evropská unie zavádí nové bezpečnostní protokoly a reaguje na hrozby inovacemi. To může zahrnovat zavedení inovativních technologií, zesílení spolupráce mezi členskými státy a přizpůsobení stávajících legislativních rámců novým podmínkám. Druhým výsledkem je stagnace, která značí období bez významnějších změn nebo aktualizací bezpečnostních politik Evropské unie po teroristických útocích. To může být znakem, že Evropská unie pokládá stávající bezpečnostní opatření za dostatečná, nebo nebyla nalezena shoda o potřebě dalších změn. Třetí výsledek je definován jako regrese, kde může dojít k omezení nebo odvolání dříve zavedených opatření v důsledku nově hodnocených rizik nebo politického tlaku. Regrese může být reakcí na změny vnímání hrozby nebo jako důsledek hodnocení, kde se dospělo k závěru, že některá opatření byla přehnaná či neúčinná.

V rámci bakalářské práce budou uvedené fáze procesu sekuritizace hodnoceny za pomoci výše definovaných ukazatelů. Tato analýza výsledků umožňuje nejenom identifikaci a hodnocení konkrétních výsledků, ale i pochopení, jak jsou reakce vnímány různými aktéry. Fáze nabízejí možnost získat ucelený pohled na způsob, jak se Evropská unie vyrovnává s výzvami spojenými s teroristickými útoky.

Na základě stanovených ukazatelů a fází je důležité určit následné kroky postupu pro případ, že se směry sekuritizace na základě reakcí Evropské unie se budou lišit od stanovené hypotézy, která ověřuje, zda se proces sekuritizace v kontextu ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky zintenzivnil po zmíněných útocích a vedl k posílení bezpečnostních opatření a zvýšení povědomí o nutnosti ochrany měkkých cílů. V případě, že zjištění z analytické části neodpovídají původní stanovené hypotéze o zintenzivnění procesu sekuritizace v kontextu ochrany měkkých cílů po teroristických útocích, bude vyvinuta snaha dojít ke zjištění, proč stanovená hypotéza nebyla v rámci práce úspěšná a jaké faktory ovlivnily rozdílný vývoj sekuritizace. Závěry tohoto procesu povedou k ucelenějšímu a přesnějšímu pochopení vlivu teroristických útoků na bezpečnostní politiku Evropské unie. V případě, že některý ze sledovaných ukazatelů nebude možné při komparaci vysvětlit či potvrdit, nebude to vnímáno jako negativní dopad na výsledek komparace, ale bude taktéž vyvinuta snaha o vysvětlení, proč sledovaný faktor nebyl úspěšný.

1.3 Měkké cíle

1.3.1 Definice měkkých cílů

Diskuse o takzvaných měkkých cílech získala na intenzitě zejména v posledních desetiletích, kdy došlo k nárůstu teroristických útoků cílených na tyto typy míst. Podobně jako u pojmu terorismu, přesná definice doposud nebyla stanovena, ale základní podstata je zřetelnější, než platí pro terorismus samotný. Za měkké cíle lze považovat místa nebo objekty, která jsou relativně dobře přístupná a nejsou zahrnuta zvýšenou ochranou. Jedná se zejména o veřejná místa, kde se běžně shromažďují lidé. Na rozdíl od tvrdých cílů, kterým bude věnován odstavec později, měkké cíle obvykle nejsou vybaveny vysokým stupněm ochrany, a to je činí zranitelnější proti útokům nebo jiným bezpečnostním hrozbám. Tento termín se do popředí dostal zejména teroristickými útoky a bezpečnostními politikami v posledních letech, v souvislosti se snahou o předcházení útokům a ochranou obyvatelstva (Asal et al., 2009).

V rámci mezinárodních vztahů lze slovní spojení měkký cíl interpretovat mnoha způsoby napříč světem. Ve Spojených státech amerických ministerstvo pro místní bezpečnost definuje měkké cíle jako „*místa, která jsou snadno přístupná velkému počtu lidí a která mají zavedená pouze omezená bezpečnostní nebo ochranná opatření. Z toho důvodu jsou zranitelná vůči útoku*“ (U.S. Department of Homeland Security, 2020).

V koncepci ochrany měkkých cílů pro roky 2017-2020 jsou termínem měkké cíle označovány „*objekty, prostory nebo akce charakterizované častou přítomností většího počtu osob a současně absencí či nízkou úrovní zabezpečení proti násilným útokům*“ (Chovanec, 2017).

1.3.2 Dělení měkkých cílů

Pro lepší pochopení pojmu měkký cíl je vhodné využít kategorizaci uvedenou v koncepci Ministerstva vnitra ČR zaměřenou a ochranu těchto cílů pro období let 2017-2020. Dokument reflektuje různé typy podle stupně rizika a bezpečnostních opatření. Měkké cíle je možné dělit podle času na trvalé a dočasné, místa na vnitřní a venkovní či z hlediska atraktivity a zdroje nebezpečí, které zmíním později. Do kategorie měkkých cílů můžeme zahrnout široké množství míst a událostí, které jsou často veřejně přístupné a zahrnují vzdělávací instituce, náboženská místa, obchodní prostory, kulturní a zábavní objekty, místa veřejného shromáždění, gastronomické prostory, veřejné parky, náměstí, turistické atrakce a výstavy, sportoviště nebo třeba dopravní a zdravotnickou infrastrukturu. Speciální úlohu hrají také místa s kulturní, sportovním nebo náboženským nebo jiným symbolickým významem (Chovanec, 2017).

Z hlediska potencionálního nebezpečí lze měkké cíle kategorizovat do několika skupin, které můžeme rozlišovat podle typu a povahy hrozby. První skupinu tvoří ty, které jsou náchylné k útokům jedince operujícího samostatně, většinou bez ohledu na motivaci. Druhá skupina zahrnuje cíle, jež jsou potencionálně v ohrožení ze strany teroristických organizací. Třetí skupinu tvoří cíle ohrožené jinou skupinou, jako například skupiny organizovaného zločinu. Měkké cíle jsou často vyhledávanými pro provedení násilných činů z několika důvodů. Útočníci je vybírají kvůli jejich veřejné přístupnosti, vysoké hustotě zalidnění, dostupnosti a kvalitě bezpečnostních složek, symbolickému významu místa a výskytu policie a médií v lokalitě, které mohou zvýšit viditelnost jejich činů (Apeltauer et al., 2019).

V kontrastu s měkkými cíli, pojmem *tvrdé cíle* označujeme lokality či události se značnou mírou ochrany. Zatímco měkké cíle často vykazují otevřenost a snadný přístup pro veřejnost, tvrdé cíle jsou naopak charakteristické svou uzavřeností a zvýšenou bezpečnostní kontrolou, kterou mohou splňovat pouze vybrané osoby. Mezi tvrdé cíle typicky řadíme instituce státního významu, areály ozbrojených sil a další strategické infrastruktury (Hesterman, 2018).

Zajištění bezpečnosti objektů a událostí, které jsou považovány za měkké cíle, vyžadují komplexní přístup pokrývající různé stádia potencionálního incidentu. Tyto stádia lze kategorizovat do 3 fází: před útokem, v průběhu útoku a po útoku. V první fázi je klíčové implementovat strategie, které budou působit preventivně a odstrašovat potencionálního útočníka od provedení útoku a zároveň umožňovat včasné rozpoznání příprav útoku. Funkční bezpečnostní opatření a systémy zde slouží k blokování snah útočníka a zvyšují obtížnost úspěšného provedení útoku. Přestože není možné dosáhnout 100% garance bezpečnosti, důležitá je zde včasná detekce potencionálního ohrožení a okamžitá reakce na ně. Tyto kroky mohou podstatně minimalizovat rizika a dopady takového útoku. Ve snaze o předcházení útokům, a to zejména v počáteční fázi, je fyzické zabezpečení prvotně důležité. Tento druh zabezpečení je možné dělit do několika kategorií, které zahrnují opatření pro fyzickou ochranu, systémy technické kontroly a režimová opatření (Apeltauer, 2019).

Pojmy měkké cíle je nutné definovat v kontextu práce, konkrétně co lze považovat za měkké cíle během teroristických útoků v Paříži 2015 a Bruselu 2016. Nejprve však považují za nutné stručně popsat průběh útoků. Série několika teroristických aktů proběhla v noci z 13. na 14. listopadu 2015 v Paříži. V tento den se v hlavním městě odehrál teroristický útok, který byl postupně spáchán na několika místech a který se stal nejhorším útokem ve Francii od konce druhé světové války. Po 21. hodině večer došlo k explozi u stadionu Stade de France, na kterém se konalo mezinárodní fotbalové utkání mezi Francií a Německem. Sebevražedný atentátník odpálil bombu při bezpečnostní prohlídce a usmrtil sebe i jednoho náhodného chodce. Druhý

se odpálil u jiného vchodu před stadionem a třetí útočník a třetí u blízké restaurace. Fotbalového zápasu, který byl vysílán v přímém přenosu se účastnil i francouzský prezident Hollande, který byl po druhé explozi evakuován. Diváci byli přesunuti na hrací plochu, kde čekali na řízenou evakuaci ze stadionu (BBC, 2018a).

Bezprostředně po výbuchu poblíž stadionu byli Pařížané konfrontováni střelbou z automatických pušek ze strany několika mužů jedoucích v automobilu. Útočníci nejprve cílili na zákazníky baru Le Carillon, následně i restauraci Le Petit Cambodge, kde bylo vážně zraněno 15 osob. Dalších 5 osob útočníci zastřelili po přesunutí do ulice Rue de la Fontaine au Roi. Krátce poté byla hlášena další střelba v baru La Belle Equipe, při které zemřelo 19 osob a 9 bylo vážně zraněno (BBC, 2018b).

Nejvíce obětí si vyžádal útok v koncertní hale Bataclan, kde během vystoupení americké rockové skupiny bylo přítomno asi 1500 lidí. Tři útočníci, kteří byli vybaveni sebevražednými vestami a zbraněmi AK-47, vstoupili do haly během koncertu. Přivolané bezpečnostní složky zneškodnily jednoho z teroristů, čímž současně způsobily odpálení sebevražedného pásu. Následně se zbylí dva útočníci odpálili dobrovolně. V důsledku útoku přišlo o život 89 lidí a nejméně dalších sto bylo zraněno (De Roy Van Zuijdewijn & Sciarone, 2019). Za přímo odpovědné teroristy bylo označeno celkem 11 osob. Po evakuaci francouzského prezidenta Hollanda ze stadionu byla svolána krizová rada, která následně vyústila ve vyhlášení nouzového stavu a zintenzivnění hraničních kontrol (BBC, 2018a). Vyšetřováním teroristických útoků bylo zjištěno, že automobil útočníků byl pronajat v Belgii, kde stejně tak nejméně dva z útočníků měli trvalý pobyt (BBC, 2018c).

Belgie prožila největší teroristický útok v březnu 2016. Série teroristických aktů, které proběhly 22. března v ranních hodinách, začali střelbou a odpálením bombových náloží v odletové hale mezinárodního letiště Zaventem. První exploze proběhla poblíž přepážek leteckých společností, následovaná okamžitým druhým výbuchem před kavárnou. Usmrceno bylo 14 lidí a mnoho dalších zraněno (BBC, 2018d).

O hodinu později byl proveden další útok, tentokrát ve formě výbuchu způsobeného sebevražedným atentátníkem v metru ve stanici Maelbeek, nacházející se v bezprostřední blízkosti budov Evropských institucí. Zaměstnanci přilehlých budov byli pomocí bezpečnostních SMS a emailu vyzváni k setrvání v budovách, které po nějakou dobu nemohli opustit. V důsledku tohoto útoku zahynulo 32 lidí a zhruba 300 bylo zraněno. K útokům se přihlásil Islámský stát a vyšetřování ukázalo, že je provedla skupina extrémistů, kteří měli vazby na Belgii i na Francii. V důsledku útoku byl v Belgii vyhlášen nejvyšší stupeň hrozby,

který zvýšil kontroly na hranicích, zavedl vojenskou přítomnost v místech s vysokou koncentrací osob či u jiných veřejných míst a institucí (BBC, 2018d).

Za měkké cíle lze v kontextu série teroristických útoků v Paříži 2015 a Bruselu 2016 považovat místa a objekty, které teroristé vybraly jako terče pro jejich útoky. Tyto místa splňují obecnou definici měkkých cílů, tedy nachází se v oblasti vysoké koncentrace osob a omezenou nebo nízkou mírou bezpečnostních opatření. Souvislost mezi definicemi měkkých cílů a samotnými útoky je možné nalézt ve snaze útočníků způsobit co největší počet obětí a snaze o vyvolání veřejného i mediálního ohlasu. Zásadní je také snaha teroristů o zvýšení dojmu ze závažnosti útoků. Místa útoku byly zvoleny z důvodu snadné přístupnosti, čímž se zvýšily šance teroristů na úspěch a současně snížili akceschopnost bezpečnostních a obraných složek. V Paříži se konkrétně jednalo o oblasti s vysokou koncentrací osob, jako například koncertní hala Bataclan, oblast stadionu Stade de France a gastronomických podniků. S odkazem na předchozí odstavce jsou tyto místa méně chráněna ve srovnání s tvrdými cíli, což je činí atraktivní pro teroristy, kteří se snaží vyvolat veřejnou paniku. V rámci útoků v Bruselu lze jako měkký cíl identifikovat především mezinárodní letiště Zaventem a stanici metra Maelbeek, které jsou typickými příklady městské infrastruktury s velkou koncentrací lidí a poměrně otevřeným přístupem. Cíle útoku v Paříži a Bruselu spojuje i symboličnost míst, kde se útok odehrál. Francouzský národní stadion, koncertní hala pro národní i mezinárodní účastníky, mezinárodní letiště i stanice metra v blízkosti evropských institucí lze označit za místa, kde je očekáván vysoký počet osob a které mají symbolický i psychologický dopad na společnost. Z toho vyvozují i další záměry teroristů vyvolat respekt, strach a pocit nejistoty ve společnosti. Právě i tyto teroristické útoky ovlivnily politické vnímání bezpečnostní politiky a přispěly k novým opatřením a návrhům na ochranu měkkých cílů na národních úrovních, nebo i na úrovni Evropské unie, což je tématem pro nadcházející kapitoly.

2 PROTITERORISTICKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE PŘED ÚTOKY V PAŘÍŽI 2015 A BRUSELU 2016

Cílem této kapitoly je snaha o nastínění vývoje protiteroristické politiky Evropské unie v 21. století před útoky v Paříži a Bruselu. S pomocí těchto souvislostí lze lépe pochopit historický kontext a můžeme se zaměřit na komparaci s dobou po teroristických útocích.

Protiteroristická politika Evropské unie se dnes jeví jako komplexní a multidisciplinární soubor opatření, které se začaly formovat již od 70. a 80. let minulého století v reakci na teroristické aktivity v některých státech Evropy. Vzestup národního terorismu, jaké byly Rudé brigády v Itálii nebo IRA ve Spojeném království vyvolaly potřebu koordinované reakce na evropské úrovni. Ačkoliv v té době se iniciativy v oblasti boje proti terorismu omezovaly na neformální spolupráci, již tehdy bylo jasné, že terorismus je problém, který překračuje národní hranice jednotlivých států a vyžaduje společný přístup. Na počátku 90. let se s narůstajícím počtem etnických a regionálních konfliktů v Evropě bezpečnostní prostředí výrazně změnilo. Změna znamenala také přesun teroristické hrozby od tradičních separatistických a ideologických motivů k mezinárodnímu terorismu. V 80. a 90. letech 20. století se začaly formovat základy konkrétních opatření proti terorismu (Závěšický, 2006).

V rámci Smlouvy o Evropské unii z roku 1993 bylo uvedeno, že jedním ze základních posláních Evropské unie je zajistit svým členům vysokou úroveň bezpečnosti (Treaty on European Union, 1992). Rozvoj protiteroristické politiky Evropské unie získal nový rozměr po teroristických útocích z 11. září 2001 ve Spojených státech, po kterých se boj proti terorismu stal jednou z hlavních priorit bezpečnostní agendy Evropské unie. V reakci na tyto události byl v roce 2001 přijat Evropský akční plán pro boj proti terorismu, který rozšířil rozsah opatření zahrnující prevenci, ochranu, pronásledování, reakci na teroristické činy a zdůrazňoval potřebu mezinárodní spolupráce (Pikna, 2006).

Do roku 2003, kdy byla přijata Evropská bezpečnostní strategie, se tak již Evropská unie vybavila základním rámcem pro boj proti terorismu, který zahrnoval jak interní, tak globální dimenzi. Strategie z roku 2003 reagovala na rostoucí poznání, že terorismus je komplexní fenomén, který vyžaduje komplexní přístup zahrnující represivní i preventivní opatření, jako jsou boj proti radikalizaci a náboru teroristů (Bailes, 2005).

2.1 Evropská bezpečnostní strategie

V roce 2003 Javier Solana, který zastával pozici vysokého představitele Evropské unie, představil dokument nazvaný Evropská bezpečnostní strategie s dodatkem „Bezpečná Evropa v lepším světě“ (Rada Evropské unie, 2003). Lisabonská smlouva z roku 2007 společně s Evropskou bezpečnostní strategií měly za cíl zlepšit koordinaci zahraniční politiky Evropské unie tím, že vytvořily strategický základ a provedly reformy v institucionálním uspořádání Společné zahraniční a bezpečnostní politiky. Zásady uvedené v Bezpečnostní strategii Evropské unie zdůrazňují význam rozšiřování a širší spolupráce v Evropě jako klíčových prvků za účelem posílení evropské bezpečnosti a společenství (Bureš, 2016).

Evropská unie se ve své bezpečnostní koncepci shoduje se Strategií národní bezpečnosti USA v tom, že terorismus a proliferace zbraní hromadného ničení spolu s problémem tzv. rogue states (zhroucené státy) představují závažné globální hrozby. Oproti Spojeným státům ale Evropská unie klade důraz na to, že tyto výzvy nemají výlučně vojenskou podstatu, a tudíž jim nelze čelit výhradně vojenskými prostředky. Evropská strategie se zaměřuje více na politickou a ekonomickou prevenci a řešení regionálních konfliktů, přičemž zvláštní pozornost je věnována izraelsko-palestinské otázce. Javier Solana, ve svém vysvětlení významu této strategie, zdůraznil nutnost komplexního přístupu, který zahrnuje politický dialog, diplomatický nátlak a dohledové a hodnotící mechanismy a v případě potřeby také donucovací opatření. Jako klíčové faktory pro úspěšný boj proti terorismu Evropská unie považuje efektivní multilateralismus, dodržování mezinárodního práva a silnou úlohu Organizace spojených národů v mezinárodním systému (Eichler, 2007).

Strategie evropské bezpečnosti byla vypracována Generálním sekretariátem Rady Evropské unie ve spolupráci s Evropskou komisí. Strategie zmiňuje 5 základních hrozeb pro Evropskou unii (Bailes, 2005). Pro každou hrozbu je navrhováno způsoby, jak těmto problémům čelit. Strategie je strukturována do tří hlavních kapitol.

První kapitola je nazvaná Bezpečnostní prostředí: Globální výzvy a hlavní hrozby. V rámci kapitoly je zmíněno 5 základních hrozeb pro Evropskou unii: terorismus, šíření zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, selhání státu a organizovaná trestná činnost. (McGlinchey, Walters, & Scheinpflug, 2017). Pro každou hrozbu jsou navrhovány způsoby, jak těmto problémům čelit.

Terorismus je považován za zásadní bezpečnostní výzvu kvůli jeho nepředvídatelné povaze a schopnosti provádět útoky s globálním dosahem, což bylo zřejmé po událostech 11. září 2001. Strategie Evropské unie v oblasti bezpečnosti upozorňuje na problém detekce

a sledování teroristických skupin, které se mohou formovat uvnitř Evropy. Tím představují hrozbu nejen zvenčí, ale i zevnitř jednotlivých států. Je zásadní neustále monitorovat teroristickou činnost. Boj proti této formě hrozeb vyžaduje mezinárodní spolupráci a dobré vztahy i mimo členské státy Evropské unie, například v oblasti širšího globálního společenství, včetně OSN.

V rámci Evropské bezpečnostní strategie je rozšíření zbraní hromadného ničení identifikováno jako jedna z největších potencionálních hrozeb pro bezpečnost kontinentu. Hlavními obavami jaderné, chemické a biologické zbraně bylo riziko jejich získání teroristickými skupinami, které často operují v nestabilních oblastech, zejména na blízkém východě.

Konflikty v regionech mohou být podle Evropské bezpečnostní strategie zdrojem nestability, které vedou ke ztrátám na životech a destrukci fyzické infrastruktury, stejně jako ohrožují zranitelné menšiny a základní lidská práva. Důsledky konfliktů mohou vést ke zvyšujícímu se extremismu a terorismu, stejně jako k větší hrozbě ze strany zhroucených států (Rada Evropské unie, 2003).

Druhá kapitola nazvaná Strategické cíle nabízí pohled na metody a cíle Evropské unie v oblasti zajištění bezpečnosti a prosazování hodnot v mezinárodním prostředí. Strategické cíle Evropské unie zahrnují boj proti terorismu, prevenci šíření zbraní hromadného ničení a podpora stabilizace regionálních konfliktů a postkonfliktní obnovy států. Evropská unie přijala v reakci na teroristické útoky z 11 září některá opatření včetně evropského zatýkacího rozkazu, kroky proti financování terorismu a dohody o vzájemné pomoci s USA. Tyto opatření byly součástí širší strategie boje proti terorismu, která zahrnuje jak vnitřní, tak mezinárodní dimenzi. V době globalizace Evropská unie uznává, že bezpečnostní hrozby neznají hranice a že první obraná linie se často nachází v zahraničí. Proto Strategie zdůrazňuje význam globálního přístupu k bezpečnosti, který zahrnuje rozvoj silnější mezinárodní společnosti, fungujících mezinárodních institucí a řádu založeného na pravidlech. Ve Strategii je také zdůrazněna důležitost transatlantického partnerství a spolupráci s regionálními organizacemi jako jsou OBSE a Rada Evropy (Rada Evropské unie, 2003).

Poslední kapitola nazvaná Vliv na evropskou politiku se zaměřuje na posílení postavení Evropské unie v oblasti zahraniční politiky, krizového managementu a obrany. V oblasti boje proti terorismu klade důraz na lepší sdílení zpravodajských informací mezi členskými státy a zvýšení kapacity Evropské unie pro rychlou a účinnou reakci na krize. Cílem je i předcházet konfliktům a teroristickým hrozbám skrze přístup spojující politické, diplomatické a vojenské nástroje s obchodními a rozvojovými iniciativami.

V rámci práce považují za vhodné u každého dokumentu uvést nové přístupy, které se staly základem pro další rozvoj bezpečnostní politiky Unie. Strategie konkrétně přinesla rozšíření pohledu na bezpečnost, které spojuje vojenské, politické, ekonomické a civilní způsoby. Pro účinný boj proti terorismu je podle strategie zásadní zabránit hrozbám dříve, než vzniknou. Je zde také potvrzena důležitost společného mezinárodního úsilí a podpory mezinárodního práva a institucí v boji proti terorismu. Dále Strategie rozšířila pole působnosti bezpečnostních opatření na nevládní představitele, kteří se také musí podílet na ochraně společnosti. V neposlední řadě je zde reflektován globální charakter teroristických hrozeb a nezbytnost reakce na evropské úrovni.

Bohumil Pikna identifikoval několik klíčových nedostatků, které lze nalézt v textu Evropské bezpečnostní strategie. Jedním z nich je nedostatečná jasnost a konzistence v prezentaci cílů, strategií, hrozeb a zájmů Unie. Podle něj dokumentu chybí transparentní spojení mezi těmito prvky a obsahuje nejasnosti ohledně budoucí vize. Tato absence jasného rámce může omezovat účinnost strategie, jejich priorit a opatření (Pikna, 2006).

Aplikace sekuritizačního konceptu na tento dokument umožňuje analyzovat, jakým způsobem byla tato problematika začleněna do evropských bezpečnostních politik. Sekuritizace terorismu je v programu zratelná, protože definuje terorismus, proliferaci zbraní hromadného ničení, regionální konflikty, selhání státu a organizovaný zločin jako klíčové hrozby, které vyžadují nejen pozornost, ale i plánovanou akci na evropské úrovni. Podle teorie sekuritizace tak Evropská unie umožňuje těmto hrozbám přesun od tradičního chápání státní bezpečnosti k potřebě širokého uznání a spolupráce. Místo unilateralismu a vojenských intervencí Strategie klade důraz na multilateralismus, dodržování právního řádu a posílení úlohy mezinárodních organizací, jako je OSN. I tento přístup je v souladu s kodaňskou školou sekuritizace, která poukazuje na to, že bezpečnost by měla být chápána jako mnohazměrná. Zlepšení sdílení informací a společná snaha odpovědět na krize je možné vnímat jako sekuritizační proces v rámci Evropské unie, kde na terorismus a jeho prevenci je nyní nahlíženo jako společnou odpovědnost přesahující jednotlivé státní hranice.

2.2 Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu

Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu navázala na tentýž dokument z roku 2001, který po útocích v USA, přinesl revizi a aktualizaci některých kroků. Tento plán vznikl jako reakce na teroristické útoky, které se odehrály v Madridu 2004 a Londýně 2005. Pro Evropu znamenaly první větší zkušenost s globálním terorismem od útoků 11. září v USA. V důsledku

narůstající hrozby terorismu stála Evropská unie před výzvou vyvinout komplexní strategii pro jeho potírání na úrovni členských států. K tomuto dokumentu byl později přijat Akční plán Evropské unie boje proti terorismu. Tato Strategie je postavena na čtyřech základních pilířích, které se souhrnně zaměřují na včasné odhalení a zamezení teroristických aktivit, zabezpečení kritické infrastruktury, efektivní trestní pronásledování pachatelů a odpovídající reakci na teroristické útoky. Plán taky zdůrazňuje kooperaci mezi členskými státy Evropské unie, třetími zeměmi a mezinárodními organizacemi v těchto čtyřech oblastech. Strategii je možné průběžně revidovat a aktualizovat tak, aby reflektovala neustálý vývoj a proměňující se charakter teroristického nebezpečí (Council of the European Union, 2005).

Dokument představuje důležitý moment v historii politiky Evropské unie, protože poprvé obsahuje rámec počínání Unie proti terorismu v jednom uceleném souboru. To umožňuje celistvý pohled na akce a postupy, které Evropská unie uplatňuje v boji proti terorismu.

V úvodu Strategie je potvrzen odhodlaný přístup Evropské unie k předcházení a eliminaci terorismu na globální úrovni ve společném úsilí s Organizací spojených národů, USA i regionálními a mezinárodními organizacemi. Unie se v dokumentu zavazuje k poskytování podpory třetím zemím, především v regionech severní Afriky, Blízkého východu a jihovýchodní Asie. V druhé části text uvádí strategie a metody, kterými se Evropská unie řídí v reakci na mezinárodní teroristické ohrožení a dělí je do čtyř hlavních oblastí – předcházení, ochrana, pronásledování a reakci. Tyto oblasti jsou označovány jako hlavní pilíře boje proti terorismu (Coolsaet, 2010).

Zodpovědnost za preventivní opatření proti terorismu je v dokumentu předkládána členským státům, které mají provádět tato opatření na úrovni místní, regionální i národní. Strategie zmiňuje, že globalizace zvyšuje možnost uvádět teroristické myšlenky do praxe, čemuž pomáhá možnost cestovat, obchodovat i komunikovat, včetně komunikace přes internet. Extremistické ideologie a jejich myšlenky vedou jedince k připojení se k teroristickým skupinám. Možným řešením je identifikace prostředí a podmínek, které napomáhají rekrutaci do extremistických skupin, a s tím spojený včasný zásah. Dokument také vyjadřuje odhodlání čelit zneužívání internetu k šíření teroristické ideologie.

V rámci Strategie je oblast ochrany chápána především jako posílení kontroly na vnějších hranicích Evropské unie. Zde je přikládán velký význam vzájemné spolupráci mezi členskými státy, která je podporována evropskými institucemi a vyzdvihuje nutnost pokračovat v technologickém vývoji a implementaci biometrických ověřovacích systémů. Ačkoliv stále primární odpovědnost na zajištění bezpečnosti Unie je v rukou členských států, je zde výzva k zintenzivnění spolupráce, zejména v oblasti sledování klíčových dopravních komunikací.

Tato oblast zahrnuje ochranu letišť, přístavů, letadel i silniční a železniční dopravu pro odrazení teroristů před útoky. To je nezbytné vzhledem k rostoucí propojenosti Evropy a rychlosti, s jakou se mohou bezpečnostní hrozby šířit. Dokument také zmiňuje důležitost zavedení Vízového informačního (VIS) a druhé generace Schengenského informačního systému (SIS II). Mezi další klíčové priority oblasti ochrany se řadí vypracování účinné analýzy rizik na vnějších hranicích prostřednictvím agentury Frontex a schválení Evropský program pro ochranu kritické infrastruktury (Council of the European Union, 2005).

Oblast pronásledování se soustředí na detekci a narušení teroristických sítí a zamezení jejich záměrů a operací, jako náborový proces, financování, získávání materiálů potřebných pro útoky a snahy o realizaci těchto útoků. Současně je klíčovým cílem postavit pachatele teroristických činů před soud. Ve stíhání těchto činností hrají důležitou roli zpravodajské služby a evropské agentury, jako Europol a Eurojust. Efektivitu boje proti terorismu posiluje evropský zatýkácí rozkaz, který usnadňuje přeshraniční zatýkání pachatelů a evropský důkazní příkaz, který umožňuje členským státům získávat informace nutné pro soudní procesy z jakéhokoliv členského státu Evropské unie. To vše zvyšuje rychlost a efektivitu trestního stíhání.

V kontextu reakce na terorismus je nutné zmínit, že Evropská unie nedisponuje samostatnými vojenskými silami. Z toho důvodu je primární zodpovědnost za reakci na teroristické útoky na členských státech, a to obnáší mobilizaci vojenských zdrojů těchto zemí. Instituce Evropské unie mají být solidární a napomáhat obětem terorismu, jak právní, tak i finanční cestou. Jedním z klíčových cílů v oblasti reakce je rozvinout hodnocení rizik jako nástroje pro budování kapacit potřebných pro efektivní odpověď na útoky (Council of the European Union, 2005). Strategie však neobsahuje žádné konkrétní povinnosti pro evropské instituce, členské státy nebo občany Evropské unie. Přesto je pokrok a výkon Strategie pravidelně po půl roce revidován Evropskou radou, která zajišťuje, že opatření a politiky zůstávají aktuální a účinné (Pikna, 2006).

Strategie zavádí komplexní přístup založený na několika zásadách výše zmíněných, jako je prevence, ochrana, stíhání a reakce. Z dokumentu je patrné, že boj proti terorismu nelze vést izolovaně v rámci jednotlivých států, ale vyžaduje společnou a koordinovanou reakci na Evropské úrovni. Dále je zde reflektována myšlenka, že bezpečnost není jen o represii, ale i o budování odolnosti společnosti proti terorismu a jeho dopadům na měkké cíle. Významná je strategie především v možnosti rychlejší a efektivnější reakce na nové hrozby.

Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu, která byla přijatá v roce 2005, odpovídá na potřebu sjednoceného přístupu k terorismu, které byl vytvořen po útocích v Madridu a Londýně. Při aplikování teorie sekuritizace lze postupovat podle čtyř stanovených pilířů

dokumentu. V rámci pilíře předcházení je sekuritizace reflektována potřebou přístupu, který se neomezuje pouze na území Evropské unie, ale sahá i za její hranice. To se týká zejména identifikace prostředí, které napomáhá rekrutaci do teroristických skupin a boje proti radikalizaci, kde Unie zdůrazňuje význam vzájemné spolupráce s mezinárodními partnery. Ochranný pilíř je klíčovým bodem zejména pro oblast kritické infrastruktury, s čím je spojeno i zabezpečení měkkých cílů. Sekuritizace se projevuje zejména ve zvýšeném monitorování hranic a bezpečnostními technologiemi, jako jsou biometrické systémy, které poskytují zvýšenou ochranu veřejných prostorů a infrastruktury. Oblast pronásledování je vnímaná zejména jako právní cesta boje s terorismem. Jsou zde zavedeny nástroje jako evropský zatýkací rozkaz a evropský důkazní příkaz, které umožňují přeshraniční trestní stíhání pachatelů. Sekuritizační proces zde zahrnuje začlenění právních opatření do bezpečnostního rámce Evropské unie, aby zde byla zajištěna soudní následnost a potrestání pachatelů. V posledním pilíři reakce je důležité opět poznamenat, že Evropská unie nedisponuje samostatnými vojenskými silami. Unie se v tomto případě snaží o koordinovaný přístup při reakci na teroristické útoky, zahrnující poskytování podpory a solidaritu s oběťmi. V kontextu sekuritizace by reakce mohla znamenat dlouhodobé budování kapacit pro obnovu a zmírnění dopadů útoků.

2.3 Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie 2010

Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie z roku 2010 navazovala na řadu předchozích iniciativ pokračováním vývoje zahájeného Haagským a Stockholmským programem, které se zaměřily na zvýšení bezpečnosti občanů v rámci Evropské unie. Tyto předchozí iniciativy vytyčily cestu pro spolupráci v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí. Každý z programů zdůrazňoval rozličné aspekty, od politik azylu a migrace po rozvoj prostoru, kde jsou chráněna občanská práva. Nová Strategie rozšiřuje tuto oblast, která klade důraz na boj proti terorismu a organizovanému zločinu, čímž měla posílit bezpečnostní dimenzi evropského integračního projektu (Evropská komise, 2010).

V období španělského předsednictví, v úvodu roku 2010, byl přijat dokument zaměřený na oblast vnitřní bezpečnosti Evropské unie. Dokument identifikuje klíčové výzvy, stanovuje základní principy a poskytuje směrnice pro řešení otázek spojených s danou problematikou. Jeho obsah je zásadní pro pochopení, jak by Evropská unie měla přistupovat k zajištění bezpečnosti svých členů a navrhuje strategie pro efektivní přístup k rizikům a hrozbám, kterým společnost čelí. Dokument navrhuje pět hlavních strategických cílů a konkrétní kroky pro

období 2011-2014, které by, s již zavedenými iniciativami a pokračujícím úsilím, měly přispět k posílení bezpečnosti v rámci Evropské unie (Ministerstvo vnitra České republiky, 2013).

V rámci usilování o lepší bezpečnostní prostředí v Evropě, jako první cíl Strategie zmiňuje důležitost rozbití přeshraničních zločineckých organizací. Tyto organizace, i přes významné úsilí Evropské unie, nadále prosperují a generují významné příjmy. Je proto zmíněna snaha přijmout opatření, která tyto organizace ohrozí a oslabí jejich finanční základnu, která slouží jako hlavní motivace pro jejich nelegální aktivity. Z toho důvodu měla být později představena iniciativa, která má zavést sběr dat o cestujících v letecké dopravě za účelem efektivnějšího předcházení teroristickým činům a závažné kriminalitě. Dalším krokem je zavedení opatření, která umožní zabavení majetku získaného kriminální cestou, včetně postihnutí majetku třetích osob (Evropská komise, 2010).

Další cíl Strategie se týká prevence terorismu s hlavním zaměřením na odhalování radikalizačních trendů a nábor teroristů. Za tímto účelem Evropská komise navrhla vznik sítě pro rozpoznání a prevenci radikalizace, které by umožnilo sdílení znalostí a zkušeností mezi odborníky z různých sektorů, která by zvýšila celkovou informovanost. Síť je možné využít ke specializaci na klíčové aspekty, jako jsou policejní operace, právní vymáhání, opatření proti násilnému extrémismu a spolupráce s komunitami vystavenými riziku.

Čtvrtým cílem bylo posílení bezpečnosti prostřednictvím správy hranic. To znamenalo nasazení druhé generace Schengenského informačního systému a dalších pokročilých technologických nástrojů jako EUROSUR³ pro zvýšení efektivity hraničních kontrol a dohledu. Dále byla zmíněna potřeba posílit agenturu Frontex, která má přispět k důkladnější a koordinovanější správě vnějších hranic. Z hlediska obchodu se uplatnilo nové nařízení celního kodexu, které mělo zvýšit bezpečnost hranic při zachování usnadnění pohybu prověřeného zboží.

Ve snaze zlepšit celkovou odolnost vůči krizím, pátým cílem Strategie je zřízení kapacity pro rychlou a účinnou odpověď na mimořádné situace. Podle zastánců tento systém umožní rychlejší, koordinovanější a ekonomicky efektivnější nasazení pomoci, jak uvnitř, tak i vně hranic Evropské unie. V tomto vyrozumění se zde navrhuje vytvoření společných předpisů, zásob a logistiky, které umožní státem předdefinovaný rychlý zásah (Evropská komise, 2010). V kontextu bakalářské práce je Strategie vnitřní bezpečnosti stěžejní z důvodu ukázky adaptace Evropské unie na narůstající a měnící se teroristické hrozby, která představuje zásadní krok v procesu, kdy terorismus přestal být vnímán jako politický problém a stal se součástí širšího

³ European Commission. (n.d.). *Eurosur*. Dostupné z https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/schengen-borders-and-visa/border-crossing/eurosur_en

bezpečnostního diskurzu. Dále se Strategie odlišovala svým zaměřením, které bylo reakcí na uvědomění, že ochrana veřejnosti a infrastruktury před teroristickými útoky vyžaduje víc než reaktivní opatření. Rozpoznávala nutnost adresovat příčiny terorismu, jako je radikalizace a nábor teroristů. Dále je Strategie důležitá ve snaze o posílení společných operačních schopností prostřednictvím koordinovaných zásahů a rychlých reakčních sil.

Sekuritizační rámec lze aplikovat na první cíl Strategie, rozbití přeshraničních zločineckých organizací, na kterém je možné vidět, že Evropská unie se uvědomuje důležitost nejen reaktivních, ale i proaktivních opatření, jako jsou například sběr dat o cestujících v letecké dopravě a další efektivnější mechanismy pro předcházení teroristickým činům. Prevence terorismu, která je dalším cílem Strategie, odpovídá plánovací fázi sekuritizačního procesu, kde je kladen důraz zejména na odhalování a zamezení radikalizace a náboru teroristů. Tímto bodem Evropská unie naznačuje, jak rozšiřuje své metody detekce a prevence před radikalizací. Oblast ochrany, která se soustředí na správu hranic, reflektuje snahu Evropské unie posílit svoji obranou schopnost proti vnějším hrozbám. Iniciativy jako je druhá generace Schengenského informačního systému a EUROSUR jsou příkladem, jak Unie reaguje na bezpečnostní rizika s využitím nejmodernějších technologií. Strategie také zmiňuje potřebu majetku zabaveného kriminální cestou a zdůrazňuje potřebu mezinárodní spolupráce. To odpovídá represivní, plánovací fázi sekuritizace, kdy v rámci boje proti terorismu jsou zahrnuty právní i finanční nástroje. Pátým cílem Strategie je zřízení kapacity pro rychlou a účinnou odpověď na mimořádné situace, kde Evropská unie vykazuje plánovací fázi sekuritizace, která usiluje o vybudování mechanismů pro efektivní zásah v případě teroristického útoku. Těchto pět cílů Strategie je možné vnímat tak, že proces sekuritizace se v Unii nezastavil u vnímání terorismu jako izolovaného bezpečnostního problému, ale postupně přešel do fáze, kdy se aktivně usiluje o komplexní odpověď na širší výčet teroristických hrozeb, které zejména byly a jsou považovány za jednu z hlavních bezpečnostních výzev pro evropskou společnost.

3 PROTITERORISTICKÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE PO ÚTOCÍCH V PAŘÍŽI 2015 A BRUSELU 2016

Ve dvacátých letech tohoto století se Evropská unie ocitla v centru bezpečnostních otázek, které byly značně zintenzivněny teroristickými útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016. Tato kapitola se zabývá obdobím po těchto událostech a zaměřuje se na reakce a přizpůsobení bezpečnostní politiky Evropské unie. Kapitola reflektuje přeměnu, kterou prošly strategie a taktiky Unie v důsledku zvyšující se frekvence teroristických útoků, které si vyžádaly zvýšenou pozornost a reakce politické i vojenské úrovní. Sekuritizace zde představuje směr i nástroj pro analýzu změn, které nastaly v legislativních opatřeních zaměřených na ochranu měkkých cílů. V období, kdy Evropský parlament vyzíval k revizi bezpečnostní strategie stanovené v roce 2010 a jejímu přepracování do roku 2015, byl nejznámějším výrazným aktem terorismu v Evropě útok, který provedl 22. července 2011 Andres Breivik, extrémně pravicově zaměřený Nor. Přestože terorismus byl v tomto období považován spíše za marginální hrozbu, veřejné vnímání se značně lišilo. Podle průzkumu veřejného mínění na jaře 2014 se domnívalo asi 6 % občanů Evropské unie, že terorismus představuje jednu z největších výzev, které Evropa musí čelit. V následujícím průzkumu z podzimu téhož roku byl zaznamenán téměř dvojnásobný vzestup na 11 % (European Commission, 2014). Kapitola bude na problematiku nahlížet skrze tři klíčové dokumenty, které jsou to toto časové období důležité a nelze je nechat bez povšimnutí. Dle zmíněných dokumentů je možné určit, jaký dopad měly teroristické aktivity na vnímání hrozeb Evropskou unií a jakým způsobem byly tyto hrozby přeměněny do veřejné politiky.

Cílem této kapitoly je snaha o nastínění vývoje protiteroristické politiky Evropské unie po útocích v Paříži 2015 a Bruselu 2016. Právě toto období je v kontextu práce velmi důležité, vzhledem ke snaze poukázat na změny v bezpečnostní oblasti Evropské unie v kontextu teroristických útoků a ochrany měkkých cílů.

3.1 Evropský program pro bezpečnost

Je třeba poznamenat, že Evropský program pro bezpečnost, přijatý dne 28. dubna 2015, nebyl vytvořen jako přímá odpověď na teroristické útoky v Paříži a Bruselu, i vzhledem k jeho dřívějšímu schválení. Nicméně se tento dokument vyznačuje vysokou relevancí a obsahuje rozsáhlý soubor informací, které jsou pro tuto bakalářskou práci přínosné. Program je pro práci

klíčový, protože poskytuje náhled na budoucí orientaci a vývoj v oblasti evropské bezpečnosti, což je v kontextu této práce nezbytné.

V roce 2014 byla Evropská unie svědkem zásadního podnětu zaměřeného na posílení vnitřní bezpečnosti. Tento podnět vznikl na výzvu Evropské rady, která požadovala revizi a aktualizaci stávajících bezpečnostních protokolů. Na zasedání Rady pro spravedlnost a vnitřní věci v prosinci 2014 byly stanoveny priority pro reformu strategie. Evropský parlament následně v prosincovém usnesení vyzval, aby nová strategie byla visionářská, přizpůsobivá a založená na kolektivním přístupu napříč Unií. Tento přístup by umožnil čelit výzvám spojeným s mezinárodním bojem proti terorismu, kybernetickou bezpečností, obchodem s lidmi, organizovaným zločinem, praním špinavých peněz a korupcí.

Bezpečnostní program pro období 2015-2020, který byl představen pod vedením předsedy Evropské komise Jeana-Claude Junckera, znamenal odpověď na tyto výzvy a následně byl schválený Radou Evropské unie a Evropským parlamentem. Dokument nebyl pouze reakcí na tragické události nedávné doby, ale představoval obnovu společné bezpečnostní strategie v novém čase. V tomto kontextu byla klíčová vzájemná důvěra, efektivní koordinace a výměna informací pro řešení rozvíjejících hrozeb. Program vycházel ze Strategických směrů 2020

a přímo navazoval na předchozí Strategii vnitřní bezpečnosti Evropské unie pro období 2010-2014, přičemž deklaroval platnost těchto cílů i pro další období (European Commission, 2015).

Program si kladl za cíl analyzovat novou mezinárodní podobu terorismu, kyberkriminality a organizovaného zločinu, které jsou silně propojeny. Jeho výsledkem měl být evropský prostor vnitřní bezpečnosti, respektující základní práva. Program respektuje rámec Lisabonské smlouvy a zaměřoval se spíše na efektivnější využití a posílení stávajících nástrojů než na vytváření nových. Dokument definoval pět základních principů pro realizaci tohoto Programu. Prvním je zajištění dodržování základních lidských práv. Druhým je posílení důvěry občanů skrze transparentnost, odpovědnost a demokratickou kontrolu. Třetím principem je lepší využití stávajících právních nástrojů Evropské unie. Čtvrtým bodem je zajištění větší soudržnosti mezi jednotlivými agenturami. Tento krok je důležitý vzhledem k neustále většímu propojení mezi různými druhy bezpečnostních hrozeb, které jsou nutné koordinovat na úrovni příslušných agentur. Pátým principem je propojení vnitřních a vnějších aspektů bezpečnosti. Program také uvádí konkrétnější opatření, jako je boj proti radikalizaci, aktualizace rozhodnutí o terorismu, kroky proti financování zločinů, zlepšení komunikace v oblasti IT, zpřísnění

legislativy ohledně střelných zbraní, zesílení opatření proti kyberkriminalitě a rozšíření kapacit Europolu (European Commission, 2015).

Tato bezpečnostní agenda byla zásadním dokumentem, který se vyznačoval jasnou definicí hodnot, které Unie vyznává. Vedoucí představitelé Evropské Unie v tomto dokumentu jasně formulovali postoje k problémům, které rozdělovaly tehdejší společnost. Přestože Program opakovaně apeloval na flexibilitu a inovace, je možné za jeho slabinu označit absenci zásadní konceptuální změny a v mnohém pouze opakoval již dříve využití mechanismy.

V rámci programu jsou identifikovány tři klíčové priority, na které se má Evropská unie zaměřit. Mezi klíčové priority patří boj proti terorismu a radikalizaci, narušování organizované trestné činnosti a boj proti kyberkriminalitě. Z důvodu komplexnosti dokumentu byl vybrán ze třech priorit Programu pouze jeden, a tím je boj proti terorismu a radikalizaci, kterému se v této práci budu věnovat. Zejména tato priorita je reakcí na zvyšující se počet teroristických útoků v Evropě a s nimi související činnost zahraničních bojovníků.

Kapitola dokumentu zaměřená na boj proti terorismu a radikalizaci zmiňuje založení Evropského centra pro boj proti terorismu pod záštitou Europolu, což je v tomto kontextu inovativním krokem, který usiluje o koordinaci a spolupráci mezi státy na nejvyšší úrovni. Toto centrum nabízí platformu pro sdílení klíčových informací a zlepšení společných postupů v oblastech sledování teroristických sítí, financování terorismu a monitorování pohybu nebezpečných materiálů.

Iniciativa pro spolupráci s IT sektorem a zavedení fóra na úrovni Evropské unie a reflektuje rostoucí význam digitálního prostředí pro šíření radikalizačních ideologií. Tato spolupráce usiluje o identifikaci a eliminaci teroristického obsahu online, což představuje preventivní opatření proti šíření extremistických idejí mezi internetovými uživateli.

Dokument dále analyzuje rozšíření a posílení Programu sledování financování terorismu EU-USA, který umožňuje členským státům vyhledat finanční údaje, pokud existuje důvodné podezření na teroristické činnosti. Tyto nástroje umožňují členským státům lépe sledovat a analyzovat finanční transakce související s teroristickou činností, což představuje důležitý prvek pro předcházení teroristickým akcím (European Commission, 2015).

Ochrana před teroristickými akcemi zahrnuje řadu opatření, jejíž cílem je komplikovat potencionálním útočníkům přístup k cílům a využití nebezpečných materiálů, včetně chemikálií, biologických, radiologických a jaderných látek, stejně jako výbušnin. Tyto strategie jsou zásadní pro zajištění bezpečnosti veřejných prostranství a infrastruktury, jako jsou dopravní systémy, a pro prevenci útoků na hromadné veřejné akce. Výzvy spojené s ochranou klíčové infrastruktury a zranitelných cílů si vyžadují koordinovanou reakci od vymáhacích

orgánů, zdravotnických služeb a agentur pro civilní ochranu, aby se minimalizovalo riziko a dopad potencialních teroristických hrozeb. Strategie pro ochranu měkkých cílů, za které lze považovat veřejná shromáždění a dopravní infrastrukturu, se snaží o uznání potřeby zabezpečit veřejné prostory před možnými útoky, aby došlo k omezení jejich přístupnosti a otevřenosti. Takto specifikovaný přístup vyžaduje komplexní hodnocení rizik a vývoj cílených ochranných opatření (European Commission, 2015).

Vzhledem k podpoře vzdělávacích a sociálních iniciativ v boji proti radikalizaci je zdůrazňován význam preventivních opatření zaměřených na odstranění základních příčin, které vedou k radikalizaci. Programy jako Erasmus+ a Kreativní Evropa jsou vnímány jako klíčové v podpoře mobility a vzájemného porozumění mezi mladými lidmi v různém kulturním a sociálním prostředí, což přispívá k posílení společných evropských hodnot tolerance a rozmanitosti.

Zásadní význam má v Programu i rozvoj spolupráce a koordinace mezi různými aktéry v oblasti boje proti terorismu a radikalizaci, včetně Europolu, Eurojustu, finančních zpravodajských jednotek a vězeňských služeb. Spolupráce umožňuje sdílení osvědčených postupů, odborných znalostí a zkušeností, které jsou zásadní pro efektivní řešení této složité problematiky

Přestože Program nebyl formulován jako bezprostřední odpověď na konkrétní teroristické útoky, jeho aplikace vyžadovala potřebu dynamické reakce na měnící se charakter teroristické hrozby. Program zdůrazňoval potřebu celoevropské spolupráce, lepší koordinace a komunikace mezi členskými státy a orgány Evropské unie. Významnou novinkou bylo začlenění kybernetické bezpečnosti jako klíčové složky boje proti terorismu, který odrazuje rostoucí hrozbu teroristických akcí prostřednictvím digitálních kanálů. Dále posílení kapacit Europolu a založení Evropského centra boje proti terorismu představoval důležitý pokrok ve zpracování a sdílení informací mezi státy Unie. To vše přineslo zvýšený důraz na proaktivní přístup k výměně informací, které jsou rozhodující pro identifikaci a zneškodnění teroristických hrozeb dříve, než mohou způsobit škody. V neposlední řadě se Evropský program pro bezpečnost zaměřil na prevenci radikalizace a terorismu, podporu vzdělávacích programů a dialogu, které tvoří základ pro budoucí strategii Evropské unie v této oblasti. V tomto shrnutí lze tedy říci, že Evropský program pro bezpečnost přinesl nové myšlenky a přístupy, které byly důležité pro adaptaci a zlepšení stávajících bezpečnostních mechanismů a pro posílení odolnosti Evropské unie proti teroristickým hrozbám (European Commission, 2015).

Evropský bezpečnostní program z roku 2015 přinesl komplexní rámec opatření pro boj proti terorismu a radikalizaci, který zahrnuje jak represivní, tak preventivní strategie. Iniciativy

reflektovaly ucelený přístup Evropské unie k zajištění bezpečnosti jejích občanů a současně usiloval o odstranění podkladových příčin terorismu a radikalizace.

Evropská komise zveřejnila rok po zahájení svého bezpečnostního programu hodnocení a návrhy na jeho další vývoj, čímž reagovala na nedávné teroristické útoky a zdůraznila potřebu posílení opatření proti terorismu. Dokument vyšel ve chvíli, kdy Bombové útoky v Bruselu z 22. března 2016 znovu potvrdily bezpečnostní rizika, která Evropě hrozí kvůli terorismu.

Tento dokument zaprvé posuzoval naplňování Evropského programu pro bezpečnost ve vztahu ke konkrétním operačním záležitostem ve snaze zjistit, kde přetrvávají v boji proti terorismu nedostatky. Zadruhé dokument určil, jakých kroků je nadále zapotřebí k odstranění uvedených nedostatků a snažil se vyvinout nové trvalé struktury pro spolupráci mezi operačními službami odpovědnými za potírání terorismu. Dokument poukazuje na komplexní řešení všech rozměrů teroristické hrozby, včetně hrozby plynoucí z návratu zahraničních teroristických bojovníků, předcházení radikalizaci a její potírání, ukládání sankcí teroristům a jejím podporovatelům, lepší výměnu informací, zamezení přístupu teroristů ke střelným zbraním a výbušninám, zamezení přístupu teroristům k financím a ochranu občanů a kritické infrastruktury (D'Amato & Terlizzi, 2022).

Právě poslední dvě zmíněné řešení jsou pro práci důležité, vzhledem k tomu, že útoky v Paříži a Bruselu v obou případech zdůraznily zranitelnost velkých veřejných akcí a kritické infrastruktury. V této části dokumentu si Evropská komise vymezila další kroky, které naléhavě přijme v rámci zefektivnění funkčnosti Evropského programu pro bezpečnost. Komise se zavázala k provedení několika zásadních kroků, které by měli přispět ke zvýšení bezpečnosti v rámci Evropské unie. Dle Akčního plánu z prosince 2015, který se týkal střelných zbraní a výbušnin, se plánuje, že do září 2016 budou stanovena jednotná pravidla pro certifikaci detekčních systémů na letištích. Do konce roku 2016 má dojít k aktualizaci manuálu pro ochranu míst, které jsou obzvláště náchylné k útokům. Dále bylo plánováno, že do května 2016 proběhnou další testování v oblasti detekce a zabezpečení, které se zaměří na letiště i jiná klíčová místa. Komise se rovněž rozhodla podporovat výzkum nových technologií a kapacit, které by mohly v budoucnu posílit bezpečnostní opatření. (European Commission, 2016).

První princip programu, dodržování základních lidských práv, je důležitý v rámci sekuritizace, protože zdůrazňuje, že bezpečnostní opatření musí být vyvážená a neporušovat individuální svobody. Tento princip se v rámci sekuritizačního procesu odráží v bezpečnostních opatřeních, která v tomto případě nemají být vnímána jako nástroje represí, ale jako nástroj ochrany. Druhý princip, zvýšení transparentnosti a odpovědnosti, podporuje

důvěru občanů, což je důležité pro oprávněnost sekuritizace. Když jsou bezpečnostní kroky transparentní a zodpovědné, pro občany je jednodušší přijmout nutnost zvýšených opatření v oblasti bezpečnosti. Třetím principem je lepší využití stávajících právních nástrojů Evropské unie. Sekuritizace může být tak použita nejen pro vytváření nových opatření, ale i pro optimalizaci stávajících nástrojů, což odpovídá adaptaci a částečně regresi fáze výsledku. Čtvrtý bod, zajištění větší soudržnosti mezi jednotlivými agenturami, ukazuje na potřebu komplexní spolupráce mezi bezpečnostními orgány, což je také jedna z podstat úspěšné sekuritizace a důkaz, že terorismus a kyberkriminalita vyžadují multidisciplinární přístup. Pátým principem je propojení vnitřních a vnějších aspektů bezpečnosti, což značí, že terorismus je nadnárodní problém, který vyžaduje mezinárodní koordinaci a spolupráci. Program také uvádí specifické opatření proti radikalizaci a terorismu a návrhy pro ochranu měkkých cílů, které jsou důležité pro udržení bezpečnosti ve veřejných prostorech. Sekuritizace v tomto případě neznamena pouze vytváření nových nástrojů, ale také ujištění, že současné postupy jsou dostatečně efektivní a reagují na aktuální hrozby, což odpovídá fázi identifikace a plánování.

3.2 Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie

V roce 2016 byla přijata nová Globální strategie zaměřená na zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie. Tento dokument aktualizuje a rozšiřuje závazky Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003 a přichází jako odpověď na řadu nových výzev, kterým Evropská unie čelila v předchozích letech.

Je důležité také zmínit význam a načasování Globální strategie. Ačkoliv například v kontextu Brexitu byl dokument téměř zastíněn, obsah strategie zůstal relevantní i po odchodu Spojeného království z Evropské unie. Jedním z problémů, kterým Evropská unie na přelomu let 2015-2016 stála, byly zvýšené teroristické aktivity, na které měly vliv i útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016. Ty zdůraznily nutnost posílit bezpečnostní opatření a zlepšit spolupráci mezi členskými státy v oblasti boje proti terorismu. Mezi dalšími faktory, kterými se Strategie zabývala, byla například migrační krize, která dosáhla svého vrcholu v roce 2015 a projevovala se v rámci Evropy vysokým přílivem uprchlíků ze zemí zasaženými konflikty, jako byla Sýrie. Dále Strategie zmiňuje agresivnější postoj Ruska, a to zejména v kontextu ukrajinské krize, která vyvolala otázky ohledně obranné politiky a energetické bezpečnosti v rámci Evropské unie (Tocci, 2016).

Dokument o Globální strategii zahraniční a bezpečnostní politiky byl vypracován Evropskou službou pro vnější činnost pod dohledem tehdejší vysoké představitelky pro

zahraniční věci a bezpečnostní politiku a místopředsedkyně Evropské komise, Federiky Mogheriniové. Strategie byla předložena na summitu Evropské rady s cílem poskytnout ucelený rámec pro řešení tehdejších a budoucích výzev, posílení bezpečnostní a obranné schopnosti Unie a zlepšení vztahů s partnery jako reakce zvýšenou úroveň globálního napětí.

V kontextu doby musely jít bezpečnostní opatření Evropské unie ruku v ruce s udržováním hodnot, na kterých je Unie založena. V souladu s tím byla Strategie strukturována do různých sekcí, z nichž každá se zaměřuje na specifické oblasti zahraniční a bezpečnostní politiky. Důležitým aspektem je integrace vnějších a vnitřních bezpečnostních opatření, které byly dříve často vnímány jako oddělené sféry. Součástí Strategie je snaha o posílení odolnosti Evropské unie proti teroristickým útokům v místech, která jsou snadno přístupná s méně chráněná, jako je infrastruktura či veřejná prostranství. Dokument se zavazuje posilovat spolupráci mezi členskými státy, zlepšovat schopnosti sdílení zpravodajských informací a reagovat proaktivně na potencionální hrozby (European Union, 2016).

V rámci Globální strategie bylo identifikováno pět klíčových priorit, z nichž se první zaměřuje na oblast bezpečnosti a obrany. Hlavním cílem je posílit ochranu Evropské unie a jejich občanů, podporovat mezivládní spolupráci v oblasti rozvoje vojenských kapacit a zlepšit schopnost rychle a efektivně reagovat na krizové situace. Druhým bodem je posílení vnitřní odolnosti států a společenství prostřednictvím kvalitní veřejné správy a spolupráce s neziskovým sektorem, kde je důraz kladen zejména na sousední regiony. Třetí prioritou představuje integrovaný přístup ke konfliktům a krizím, který zahrnuje angažovanost ve všech stádiích konfliktu a konzistentní využití dostupných politik. Čtvrtou prioritou je kooperativní regionální uspořádání, které podporuje dobrovolné formy správy a umožňuje lepší zvládnání bezpečnostních výzev, využívání ekonomických přínosů globalizace, prezentaci kultury a identity a ovlivnění dění ve světě. Poslední prioritou je založení globálního řádu na pravidlech, kde si daná instituce klade za cíl reformovat a rozšířit stávající mezinárodní systém, s přihlédnutím ke svému závazku k mezinárodnímu řádu založenému na pravidlech (European Union, 2016).

Jedním z hlavních prvků Strategie je rozvoj komplexních protiteroristických opatření, včetně prevence radikalizace, boje proti financování terorismu, zlepšení ochrany vnějších hranic a posílení ochrany kritické infrastruktury. Dále strategie zdůrazňuje potřebu integrace bezpečnostních a zpravodajských služeb na evropské úrovni, což vede k větší efektivitě a soudržnosti v boji proti terorismu (Tocci, 2017).

Dalším důležitým bodem Strategie je snaha potlačit šíření radikalizačních ideologií v digitálním prostředí. Evropská unie zintenzivnila spolupráci s technologickými společnostmi

a sociálními platformami ve snaze omezit dostupnost teroristického a radikalizačního obsahu online. Tento krok je důležitý z hlediska vyvážení následků, jelikož témata jako omezování svobody projevu, informací a zachování vysoké úrovně veřejné bezpečnosti jsou v evropské společnosti citlivá témata.

Globální strategie také cílí na potřebu zesílit mezinárodní normy a standardy ochrany měkkých cílů s požadavkem na úzkou spolupráci mezi civilními a vojenskými složkami a veřejným a soukromým sektorem. Po teroristických útocích v Paříži a Bruselu Evropská unie uznala potřebu posílit svůj bezpečnostní rámec. Dokument přetváří způsob, jak Unie přistupuje k hrozbě terorismu, kdy je důraz kladen na posílení ochrany měkkých cílů a uvádí tak způsob, ve kterém se bezpečnostní politika Evropské unie nesoustředí jen na obranu před útoky, ale také na samotnou prevenci terorismu a odstranění jeho příčin.

Jako předchozí vydané dokumenty i Globální strategie upozorňuje na důležitost spolupráce a potřebu výměny informací ve snaze předvídat a předejít útokům. Právě sdílení informací mezi agenturami, jako jsou Europol a Interpol, se stalo klíčovým prvkem v boji proti terorismu. Dále byla zřízena nová centra pro koordinaci a analýzu teroristických hrozeb a také byla posílena legislativa týkající se boje proti financování terorismu a sledování pohybu teroristů. Závazek zvýšit odolnost své infrastruktury a veřejných prostranství, znamenalo citelně zvýšit investice do bezpečnostních technologií a systémů.

Jednou z nejvýraznějších změn v této Strategii je přijetí integrovaného přístupu, který mění tradiční rozdíly mezi vnější a vnitřní bezpečností. Touto změnou Evropská unie uznala, že terorismus a jeho předcházení sahá za hranice států a kontinentů a že vnější bezpečnostní politika by měla být neoddělitelná od opatření na vnitrostátní úrovni (European Union, 2016). Přejít od Evropské bezpečnostní strategie z roku 2003 k novému aktualizovanému dokumentu Globální strategie z roku 2016 se vyznačuje důležitou změnou v přístupu bezpečnosti. Zatímco dříve jmenovaná se více soustředila na tradiční státní a vojenské bezpečnostní otázky, nová Globální strategie z roku 2016 reflektuje potřebu vyšší odolnosti společnosti a infrastruktur před novými formami hrozeb, jako jsou například kybernetická bezpečnost a hybridní válčení. Rozdíl je také patrný v důležitosti zdůraznění prevence a řešení příčin radikalizace ve snaze posílit ochranu měkkých cílů před teroristickými útoky. Zatímco Strategie z roku 2003 byla ovlivněna optimismem a expansivním rozšiřováním Evropské unie, Globální strategie z roku 2016 reaguje na komplexnější globální výzvy, jako jsou terorismus a migrace a ruská hrozba, krize eurozóny a nárůst populistického euroskepticismu. Změna přístupu je také patrná ve zvolené strategii zásadového pragmatismu, která kombinuje realistické hodnocení mezinárodního prostředí s aspiracemi Evropské unie a která se odchyluje

od idealistického a hodnotově orientovaného přístupu Evropské bezpečnostní strategie (Tocci, 2017).

Ve Strategii je významná zejména výzva k integraci vnějších a vnitřních bezpečnostních opatření, které představují odpověď na poznatky, že hrozby terorismu jsou často nadnárodní a jejich prevence a řešení by mělo překročit vnitrostátní rámec. To odpovídá kodaňskému pojetí sekuritizace, kde bezpečnostní výzvy vyžadují akci nad rámec běžných politických opatření. Strategie rovněž poukazuje na vývoj Evropské unie v oblasti bezpečnosti, kdy se od roku 2003 posunula od reaktivity k prevenci. Tento aspekt je možné vidět zejména v přístupu k radikalizaci a financování terorismu, kde jsou důležitá preventivní opatření a spolupráce s technologickými platformami proti šíření radikalizačního obsahu.

3.3 Směrnice o boji proti teroristickým útokům Evropské unie

Směrnice Evropské unie 2017/541, známá také jako Směrnice o boji proti terorismu byla vydána Evropským parlamentem a Radou Evropské unie dne 15. března 2017. Dokument byl vytvořený jako právní nástroj pro přizpůsobení práva Evropské unie v reakci na vyvíjející se hrozby terorismu a zohlednění mezinárodního charakteru teroristických aktivit s hlavním cílem zajistit pevný, komplexní a aktuální přístup Evropské unie k boji proti terorismu. Směrnice sloužila pro nahrazení rámcového rozhodnutí Rady 2002/475/SVV⁴ a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV⁵, čímž se stala primárním nástrojem trestního práva na úrovni Evropské unie pro protiteroristické snahy.

V reakci na obavy z teroristických hrozeb, narůstající potřebu Evropské unie a jejích občanů efektivněji čelit terorismu s větším množstvím prostředků a s tím spojenou spoluprací mezi členskými státy, agenturami a orgány Unie, bylo klíčové rozšířit existující legislativní rámec. Snaha byla zejména o zahrnutí dalších aktivit, které se svou činností přibližují teroristickému činu a zavést tak nové povinnosti pro členské státy v této oblasti (Hurley, 2018).

Mezi hlavní prvky, které Směrnice zavádí patří rozšíření definice teroristických činů. Ta je nově rozšiřuje tak, že zahrnuje vysoký obsah činností. Jsou zde zahrnuty nejen útoky proti majetku, infrastruktúře, informačním systémům a veřejnému pořádku, ale Směrnice se dále

⁴ Rada Evropské unie. (2002). Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002, o boji proti terorismu (2002/475/SVV). Úřední věstník Evropské unie, L 164, s. 0003–0007. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0475:CS:HTML>

⁵ Rada Evropské unie. (2005). Rozhodnutí Rady 2005/671/SVV ze dne 20. září 2005, o výměně informací a spolupráci týkající se trestných činů terorismu. Úřední věstník Evropské unie. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32005D0671>

zaměřuje na jednání, jako je nábor teroristů, výcvik pro teroristické účely a vycestování za účelem terorismu. Zároveň však poukazuje na to, že v případě posuzování teroristického činu je nutné postupovat případ od případu. S přijetím dokumentu se stalo výslovně trestné zapojení se do aktivit s teroristickým záměrem, včetně účasti na přípravě teroristických činů, jako je absolvování výcviku zaměřeného na terorismus, cestování s cílem terorismu, ať už v rámci státu nebo přes hranice, a také organizování takových cest. Významné je, že samotná hrozba teroristického činu začala být Směrnicí považována za trestný čin, pokud byla vyhodnocena jako úmyslná a vzniká z ní reálná teroristická hrozba v kontextu daných okolností. Tento krok odpovídá snaze vytvořit preventivní nástroj proti terorismu, který by reagoval na hrozby dříve, než se mohou proměnit v aktuální ohrožení veřejné bezpečnosti (D'Amato & Terlizzi, 2022).

Důležitá pozornost je v dokumentu také věnována teroristům vracějícím se ze zahraničí, kteří mohou představovat zvýšené bezpečnostní riziko pro státy Evropské unie. Vzhledem k potencionálním rizikům spojeným s návraty bojovníků bylo klíčové zákonně postihovat již samotné cestování s účelem podílet se na terorismu. To se týkalo nejen úmyslu páčení teroristických činů či poskytnutí výcviku, ale i přímého zapojení na aktivitách teroristických skupin. Směrnice rovněž řeší problematiku osob, které se samostatně připravují na páčení teroristických akcí, jako například prostřednictvím individuálního sebevzdělávání prostřednictvím internetu. Pokud se tyto aktivity provádějí s jasným záměrem připravit se na teroristický útok nebo na něm spolupůsobit, jako považovány za trestný čin.⁶

Dále byla Směrnicí rozšířena legislativa Evropské unie o ustanovení, které reflektují nutnost postihu teroristických aktů páchaných prostřednictvím digitálních platforem, včetně sociálních sítí. Globální povaha teroristických hrozeb značila potřebu mezinárodně koordinované reakce, která by vedla k posílení spolupráce mezi Evropskou unií, členskými státy a třetími zeměmi. Důležitou součástí této strategie bylo i efektivnější shromažďování a výměna elektronických důkazů.

V rámci nových pravidel byla zvláštní pozornost věnována aktům, které veřejně podněcují k teroristickým činům. Tento trestný čin obnáší nejen propagaci a ospravedlňování teroristických aktů, ale také šíření obsahu v online prostředí, který může být využit k získávání podpory pro teroristické aktivity či výraznému zastrahování obyvatelstva. Takovéto chování

⁶ Evropský parlament a Rada Evropské unie (2017). *Směrnice (EU) 2017/541 Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV*. Úřední věstník Evropské unie, L 88/6. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>

bylo stanoveno za trestné v případě, že by mohlo vést ke konkrétnímu teroristickému útoku. Směrnice také zmiňuje důraz na podporu osob zasažených terorismem. Členské státy mají povinnost zajistit, že v reakci na teroristické útoky bude aktivován mechanismus, který bude odpovídat specifickým potřebám těchto obětí (European Union Agency for Fundamental Rights, 2021). To znamená, že nejen bezprostředně po incidentu, ale i během následujícího období, budou dostupné komplexní služby, které naplní jak fyzické, tak psychologické potřeby postižených. Důležitým aspektem je také zajištění přístupu k informacím o právech obětí a dostupných formách podpory a odškodnění, které mohou využít v zemi, kde došlo k teroristickému činu⁷.

Obecně lze říct, že tato Směrnice reagovala na narůstající teroristické hrozby, kterým Evropa čelila, zejména po útocích v Paříži a Bruselu. Samotný dokument tak představuje soubor opatření a aktualizací, které upozorňují na slabiny v ochraně bezpečnosti a zvýšily účinnost v rámci boje proti terorismu. Ve srovnání se staršími dokumenty legislativy Evropské unie byl rozšířen a posílen větší důraz na oblasti jako rozšíření obsahu trestných činů, zpřísnění postihů, zlepšení mezinárodní spolupráce a ochrana obětí.

Pokud budeme v kontextu sekuritizace analyzovat Směrnici Evropské unie o boji proti terorismu, je nutné zdůraznit její význam jako legislativního milníku, který odráží sekuritizaci terorismu v právním prostředí Unie. Směrnice totiž reaguje na potřebu sjednoceného a robustního rámce pro prevenci terorismu a ochranu občanů Unie před jeho dopady a zároveň respektuje základní lidská práva a základní svobody. Rozšíření definice teroristických činů odráží uznání terorismu jako existenční hrozby pro Evropu. Při výčtu akcí jako je nábor teroristů, výcvik teroristické cestování a šíření propagandy je zřetelný posun od reaktivního k preventivnímu přístupu v boji proti terorismu. Sekuritizace je ve Strategii možné pozorovat v případě, kdy se určité politické otázky proměňují ve významné bezpečnostní hrozby a vyžadují tak mimořádné opatření. Důraz na prevenci a represii se projevuje v oblastech postihu, jako je cestování za teroristickým účelem či trénink na terorismus. Z toho je patrná snaha zasahovat proti terorismu od prvotního náznaku až nejzazšího možného konce, tedy od radikalizace až po plánování a provedení efektivních protiteroristických výsledků. Novým místem, kde se sekuritizace významně začala projevovat je internetová radikalizace a šíření

⁷ Evropský parlament a Rada Evropské unie (2017). *Směrnice (EU) 2017/541 Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV*. Úřední věstník Evropské unie, L 88/6. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>

terroristické propagandy online, za účelem vytvoření legislativního prostoru pro postih. Směrnice přiznává důležitost internetu jako prostředku pro šíření teroristické ideologie, čímž se do popředí staví potřeba zabezpečit kyberprostor. Důležitým bojem je také ochrana obětí terorismu. To poukazuje na rozšíření sekuritizačního procesu v rámci Evropské unie, kde se bezpečnostní politika rozšiřuje o lidský rozměr. Důležitá je snaha o komplexní ochranu občanů, která zahrnuje fyzickou, psychologickou bezpečnost a právní podporu pro oběti terorismu. V této Směrnici je tedy možné sledovat proces, kdy Evropská unie přijala proaktivní a jednotný přístup, který reflektuje širší bezpečnostní dilema současné doby a odráží nejen měnící se povahu teroristických hrozeb, ale i rostoucí pochopení pro potřebu jejich komplexního řešení na evropské i mezinárodní úrovni. Přestože Směrnice reaguje na různé bezpečnostní výzvy, sekuritizační proces terorismu vykresluje jako předmět, který je nutné řešit přijetím mimořádných opatření a vyžaduje celoevropskou spolupráci k jejímu řešení.

V rámci této bakalářské práce se ukazuje, že Evropská unie neustále vyvíjí ve svém přístupu k terorismu, a to nejen skrze legislativu, ale také způsob, za jakým účelem jsou tato opatření vytvořena. Zatímco zesílení bezpečnostních opatření a legislativy je důležité pro ochranu měkkých cílů, stejně klíčové je i udržet otevřený dialog mezi vládami, institucemi a občany, který podporuje vzájemnou důvěru a posiluje demokratické hodnoty. V práci tedy lze sekuritizaci vidět nejen jako politický proces, ale také jako sociální fenomén, který je ve společnosti a odráží její trendy a obavy.

4 KOMPARACE PROTITERORISTICKÉ POLITIKY EVROPSKÉ UNIE PŘED A PO ÚTOCÍCH V PAŘÍŽI 2015 A BRUSELU 2016

V kontextu současné bezpečnostní situace v Evropě představují teroristické útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016 výrazný mezník v evoluci protiteroristické politiky Evropské unie. Tato práce se věnuje komparativní analýze protiteroristických strategií přijatých Evropskou unií před a po těchto událostech s využitím teoretického rámce sekuritizace, který byl definován Kodaňskou školou.

Z pohledu teorie sekuritizace můžeme pozorovat, že teroristické útoky často slouží jako katalyzátor pro transformaci bezpečnostních politik. Je to proces, kdy političtí aktéři převádějí určité hrozby do stavu mimořádného opatření, který se neslučuje s běžnými politickými postupy a má výrazný dopad na legislativu a veřejné vnímání (Buzan, Waever, de Wilde, 2005).

Komparativní analýza protiteroristické politiky před a po útocích v Paříži v roce 2015 a Bruselu v roce 2016 odhaluje důležité změny v přístupu Evropské unie k bezpečnostním hrozbám. Proces sekuritizace, jak je v teoretickém rámci této bakalářské práce popsán, slouží jako základ pro pochopení dynamiky politických reakcí na tyto teroristické hrozby.

V kontextu stále proměnlivého bezpečnostního prostředí, které definuje konkrétní situaci, se Evropská unie stala místem pro dynamický proces sekuritizace. Kodaňská škola sekuritizaci vyjadřuje jako transformaci určitých politických otázek do sféry bezpečnostních priorit, které umožňují implementaci mimořádných opatření. Tato bakalářská práce se zaměřuje na sekuritizaci teroristických hrozeb a analyzuje, jak tato sekuritizace ovlivnila evropskou bezpečnostní politiku, přičemž se dívá na důležité momenty teroristických útoků jako na katalyzátory změn v této politice. V teoretické části práce je zdůrazněn koncept sekuritizace dle Kodaňské školy, který byl v analytické části popsán na příkladech. Na základě získaných poznatků je nyní přistoupeno k sestavení komparativní části, která se bude věnovat protiteroristické politice Evropské unie před a po zmíněných útocích.

4.1 Fáze jednání a stanovené ukazatele

Tato práce se v analytické části věnuje komplexnímu pozorování konceptu sekuritizace, který je analyzován skrze tři rozlišené fáze – *identifikaci, plánování a výsledky*. Fáze jsou, vzhledem k absenci přesné odborné specifikace, co konkrétní oblasti obsahují a jaké mají projevy, stanoveny podle vlastní představy, co vybrané ukazatele reflektují. V rámci těchto fází

byly stanoveny tři základní ukazatele, které slouží jako pilíře komparativní analýzy. Tyto ukazatele byly vybrány jako klíčové oblasti změn v bezpečnostní politice Evropské unie a představují základ pro porozumění dynamice a důsledkům sekuritizace teroristických hrozeb.

První ukazatel je zaměřený na *politická rozhodnutí*, která představují důležitou oblast ochrany měkkých cílů a odrážení reaktivnost a proaktivnost přístupu Unie. Jako příklad lze uvést Evropský program pro bezpečnost z roku 2015, který byl implementován krátce po útocích. Přestože tento dokument nebyl formulován jako přímá reakce na tyto útoky, dokazuje zvýšené bezpečnostní povědomí Evropské unie. V kontextu této práce slouží tento dokument jako dobrý důkaz přijetí nezbytných opatření na ochranu evropských hodnot a občanů v době zvýšené hrozby terorismu (European Commission, 2015).

Druhý ukazatel, *politický diskurz*, se po těchto událostech proměnil, což se například odrazilo v legislativním projevu Evropské unie v podobě zmíněné Směrnice Evropské unie o boji proti terorismu z roku 2017⁸. Právě tato Směrnice ukazuje na závažný posun od zavedených přístupů terorismu, ke komplexnímu právnímu rámci, který pokrývá širokou oblast teroristických aktivit, od radikalizace po jejich financování a vykonání.

Třetí ukazatel, *investice do protiteroristické infrastruktury a technologií*, je možné vnímat jako ukazatel hodnocení, jak Evropská unie alokuje své zdroje v reakci na nové bezpečnostní výzvy. Při posouzení těchto investic v průběhu času se ukazuje, jak Evropská unie přizpůsobuje svou infrastrukturu a technologie tak, aby dokázala čelit propracovanějším a proměnlivějším teroristickým hrozbám.

Na základě výše zmíněných ukazatelů je patrné, že proces sekuritizace, který je důležitým bodem bezpečnostní politiky Evropské unie, byl významně zintenzivněn v důsledku útoků v Paříži a Bruselu. Tyto útoky vyvolaly novou vlnu bezpečnostních a legislativních změn a zahájily strategické plánování, které bylo věnované ochraně občanů před hrozbou terorismu. V kontextu práce je možné říct, že komparativní analýza poukazuje na adaptaci vnitřních bezpečnostních protokolů Unie a evoluci v oblastech od prevence po reakci, které ukazují dynamiku a komplexnost odpovědi Evropské unie na teroristické hrozby.

⁸ Evropský parlament a Rada Evropské unie (2017). *Směrnice (EU) 2017/541 Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV*. Úřední věstník Evropské unie, L 88/6. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>

4.2 Komparativní analýza stanovených dokumentů Evropské unie v kontextu fází a ukazatelů sekuritizace

Nyní se komparace zaměří na jednotlivé dokumenty a jejich zařazení do fází sekuritizace, což poskytne pohled na to, jak Evropská unie přemýšlí o potřebě zabezpečení. Rozpracování těchto bodů v práci poskytne zásadní pohled a umožní hlubší pochopení proměny evropské bezpečnostní politiky v kontextu teroristických hrozeb a reakcí Evropské unie na ně.

První dokument, Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003, představuje zásadní moment v reakci Evropské unie na bezpečnostní hrozby a je zároveň jedním z dokumentů, který nastavil směr pro další bezpečnostní a obranné politiky Evropské unie (Evropská bezpečnostní strategie, 2003). V rámci práce lze Strategii považovat za dokument, který představuje jednu počátečních fází identifikace hrozeb terorismu, jelikož definovala terorismus jako jednu z hlavních hrozeb, ale nedošlo ještě k jejich sekuritizaci v reakci na konkrétní útoky.

V kontextu ukazatelů, které byly v rámci práce stanoveny, Evropská bezpečnostní strategie poskytuje základní rámec, ze kterého se později mohly vyvíjet detailnější politiky a iniciativy. Při stanovení politických rozhodnutí si je třeba uvědomit, že v době vydání nebyly teroristické útoky vnímány s takovou intenzitou, jako v následujících letech, a proto strategie sloužila jako základní přehled hrozeb, nikoliv jako podrobný akční plán jejich řešení. V rámci politického diskurzu té doby, Strategie upozorňovala na potřebu globálního přístupu k řešení terorismu, který odrážel jeho vnímání jako rostoucí mezinárodní hrozby, avšak bez konkrétních změn, které by odrážely reakci na konkrétní teroristické útoky. V tomto směru lze Strategii také považovat za přechodnou fázi mezi identifikací a plánováním, která nastiňuje obecné směry, potřebu identifikace a pojmenování terorismu jako klíčové hrozby, ale ještě se nesoustřeďuje na vytvoření robustních mechanismů ochrany měkkých cílů. V případě zaměření na hledání investic do protiteroristické infrastruktury a technologií, je také zřejmé, že Strategie z roku 2003 nastavuje pouze obecný směr a neposkytuje přímé zmínky o investicích do konkrétních bezpečnostních opatření nebo technologií.

Z hlediska fáze výsledků, lze Strategii považovat za výchozí bod, od kterého mohly být rozvíjeny další bezpečnostní nástroje a politiky. Například rozvoj Evropské bezpečnostní a obranné politiky byl inspirován touto Strategií, což ilustruje její adaptivní výsledky. Z fází výsledků byl vybrán právě výsledek adaptace, při které Evropská bezpečnostní strategie umožnila Evropské unii rozvíjet nové nástroje a zlepšovat spolupráci v oblasti sdílení zpravodajských informací a reakcí na krize.

Druhý dokument, Strategie evropské unie pro boj proti terorismu z roku 2005 představuje také značný posun v procesu sekuritizace, jako odpověď na rostoucí hrozbu terorismu v Evropě, zejména po útocích v Madridu 2004. Dokument vyjasňuje přístup Evropské unie k prevenci terorismu, ochraně občanů a infrastruktury a adekvátní reakci na teroristické aktivity. V tomto dokumentu Evropská unie přiznává terorismus jako klíčovou hrozbu pro vnitřní bezpečnost a definuje jasný rámec pro boj s ním spjatým (Council of the European Union, 2005).

V rámci Strategie byly stanoveny čtyři základní pilíře – prevence, ochrana, stíhání a reakce. Tyto pilíře můžeme identifikovat do fází procesu sekuritizace. Prevence a ochrana se týkají fáze plánování, kde Evropská unie klade důraz na rozpoznání a eliminaci základních příčin terorismu a zároveň posílení ochrany svých hranic a kritické infrastruktury. Pilíř stíhání by mohl odpovídat fázi plánování a adaptace, kde je reflektována snaha Evropské unie o posílení právních a operačních nástrojů pro boj proti terorismu, včetně přeshraniční policejní a justiční spolupráce. Pilíř reakce můžeme identifikovat s fází výsledků, kde Evropská unie reflektuje schopnost účinně reagovat na teroristické útoky a která zajišťuje rychlou a koordinovanou obnovu po útocích. Strategie také zmiňuje potřebu spolupráce mezi členskými státy a mezinárodními partnery, které se odráží ve fázi adaptace, kde Evropská unie rozšiřuje své protiteroristické kapacity mimo vlastní hranice a reaguje tak na globální charakter teroristických hrozeb.

Z hlediska ukazatelů jsou ve Strategii jasně definována politická rozhodnutí, které odrážejí snahu Evropské unie přizpůsobit se nové bezpečnostní realitě. Pokud jde o investice do protiteroristické infrastruktury a technologií, Strategie představuje moment, ve kterém Evropská unie přijala proaktivní postoj, který lze vidět na podpoře výzkumu a vývoje v oblasti bezpečnostních technologií. Dokument tedy představuje bod, kde se investice do infrastruktury a technologie mají reálnější a přímý dopad na zabezpečení měkkých cílů.

Třetí dokument, spadající do doby před útoky je Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie z roku 2010, která byla vytvořena s cílem posílení společné bezpečnosti v rámci členských států. Reaguje především na měnící se dynamiku bezpečnostních hrozeb, zejména v kontextu terorismu, který představuje jednu z výzev pro evropskou bezpečnost (Evropská komise, 2010).

V rámci sekuritizace může být tato Strategie zařazena do fáze plánování. Evropská unie zde reaguje na potřebu rozvinout a koordinovat bezpečnostní opatření na nadnárodní úrovni, což odráží vnímání terorismu jako bezpečnostní hrozby, která vyžaduje komplexní přístup.

Strategie zahrnuje vizi pro dalších pět let a definuje konkrétní cíle a opatření, jak čelit přeshraniční kriminalitě, terorismu a jiným hrozbám.

Z tohoto dokumentu je patrný posun od reaktivních k preventivním ochranným opatřením, v souladu s prvním ukazatelem, který se zaměřuje na politická rozhodnutí Evropské unie zaměřená na ochranu měkkých cílů. Strategie tak reaguje na dřívější teroristické útoky a zároveň se snaží předvídat budoucí výzvy, které ji posouvají od identifikace k plánování v rámci sekuritizace. V rámci druhého ukazatele, který sleduje politický diskurz je patrné, jak Strategie z roku 2010 reflektuje změnu ve vnímání terorismu. Jazyk dokumentu, jeho formulace a důraz na preventivní opatření ukazují zvýšenou prioritu, kterou Evropská unie přikládá teroristickým hrozbám a jejich prevenci. Třetí ukazatel se zaměřuje na investice do protiteroristické infrastruktury a technologií. Strategie odráží snahu Evropské unie posílit svoji schopnost reagovat na teroristické hrozby prostřednictvím zlepšení bezpečnostní infrastruktury a technologických schopností. To zahrnuje investice do společných projektů jako jsou systémy pro sledování a analýzu teroristických hrozeb. Tento boj je možné vnímat jako podstatný v přípravě na potencionální teroristické útoky a posílení bezpečnosti měkkých cílů.

Evropský program pro bezpečnost vydaný v roce 2015, představuje důležitý dokument, který, ačkoliv nebyl vyvinut jako přímá odpověď na teroristické útoky v Paříži a Bruselu, významně přispívá k pochopení, jak Evropská unie reaguje na narůstající teroristické hrozby. Dokument byl sice definován a schválen v době před útoky, nicméně jeho obsah reflektuje významný přístup k bezpečnostní politice Evropské unie, která se snažila potlačit a reagovat na dynamický vývoj teroristických hrozeb (European Commission, 2015).

V rámci fáze identifikace lze říct, že Program systematicky analyzuje a identifikuje nové formy terorismu a kyberkriminality. Tyto hrozby jsou díky své propojenosti a globalizaci stále více významné, a proto je kladen důraz na jejich důkladné pochopení a následnou reakci. Tento přístup umožňuje následně Unii plánovat a implementovat strategie, které odkazují na tyto bezpečnostní výzvy.

Orientovanost programu zaměřena na posílení nástrojů Evropské unie pro boj proti terorismu, odpovídá prvnímu ukazateli – politickým rozhodnutím. Program poskytl nové body pro zvýšení koordinace a spolupráce mezi členskými státy a institucemi Evropské unie, které jsou zásadní pro ucelený a společný bezpečnostní postup. Ačkoliv Program nebyl primárně vyvinut jako reakce na útoky v Paříži a Bruselu, veřejné vnímání a politický diskurz o terorismu byly v tomto období značně zintenzivněny. Program tak reagoval na širší požadavky evropské veřejnosti na silnější a koordinovanější protiteroristické opatření, což mělo za cíl zvýšit

bezpečnost na celoevropské úrovni. V kontextu investic do bezpečnostní infrastruktury a technologií, Evropský program zdůraznil potřebu vývoje a posílení nástrojů pro boj proti kybernetickým hrozbám a radikalizaci na internetu. Tuto iniciativu lze uvést jako jednu z klíčových pro ochranu měkkých cílů a zvyšování odolnosti Evropské unie vůči teroristickým útokům.

Globální strategie zahraniční a bezpečnostní politiky Evropské unie z roku 2016 představovala odpověď na rozvíjející se mezinárodní a bezpečnostní výzvy, včetně teroristických útoků v Paříži a Bruselu. Tento dokument, vydaný po těchto útocích, je důležitý pro pochopení, jak Evropská unie redefinuje a posiluje své bezpečnostní a obranné strategie v reakci na nové hrozby (European Union, 2016).

Z hlediska stanovení fází, Globální strategie systematicky identifikovala široké spektrum hrozeb, od terorismu po kybernetické útoky a regionální nestability a plánovala odpovídající kroky pro jejich řešení. Tyto kroky zahrnují posílení vnějších hranic, zvýšení obranných kapacit a zlepšení spolupráce jak uvnitř Evropské unie, tak s jejími globálními partnery. Tento přístup ukazuje, jak je Strategie aktivně zaměřena na komplexnější řešení bezpečnostních výzev.

Strategie zahrnuje rozhodnutí o posílení vojenské spolupráce mezi členskými státy a vytvoření nových iniciativ pro společnou obranu, která odpovídá na první stanovený ukazatel týkající se politických rozhodnutí. To zahrnuje i integraci národních obranných trhů a průmyslů, které by podpořily soudržnější a efektivnější obranou politiku na Unijní úrovni. V důsledku zmíněných útoků se politický diskurz výrazně zaměřil na potřebu silnější a jednotné zahraniční a bezpečnostní politiky. Diskurz odrážel rostoucí veřejné obavy o bezpečnost a potřebu efektivní odpovědi na terorismus a jiné přeshraniční hrozby. Tato změna ve vnímání byl významná pro přijetí a podporu Globální strategie mezi členskými státy. V rámci třetího ukazatele Strategie zmiňuje zlepšení investic do bezpečnostních technologií a infrastruktury. Iniciativy jako posílení Europolu a vytvoření evropského systému pro sledování hranic a cestování jsou příklady, jak Evropská unie plánuje zvýšit své kapacity pro identifikaci a reakci na teroristické hrozby. Lze tedy poznamenat, že Strategie nereflektuje pouze reakci na teroristické útoky, ale také představovala přístup k posílení celkové odolnosti a bezpečnosti Evropské unie v globálním kontextu.

Posledním analyzovaným dokumentem je Směrnice Evropské unie o boji proti terorismu z roku 2017, tedy vydaná také po teroristických útocích v Paříži a Bruselu. Tato Směrnice funguje jako legislativní nástroj, který výrazně posiluje právní rámec Unie v oblasti

protiteroristické politiky. Je výsledkem revize a aktualizace opatření, která reagovala na nové hrozby.⁹

Směrnice identifikuje tři klíčové aspekty, které je třeba řešit v boji proti terorismu, včetně preventivních opatření, ochrany občanů a kritické infrastruktury. Ve fázi plánování se dokument zaměřuje na harmonizaci trestních sankcí mezi členskými státy a zavádí přísnější opatření pro boj proti teroristickým činům, včetně cestování za účelem terorismu a financování terorismu.

Politická rozhodnutí obsažená ve Směrnici, jsou odpovědí na naléhavou potřebu zefektivnit odpověď Evropské unie na terorismus a hrozby s ním spjaté. Směrnice zavádí společné definice teroristických trestných činů a sjednocuje postupy pro jejich stíhání. To dohromady posiluje právní základ pro činnost členských států a zvyšuje jednotnost při reagování na teroristické útoky. Politický diskurz v době přijetí Směrnice odrážel potřebu řešit bezpečnostní mezery, které byly odhaleny po zmíněných útocích. Změna diskurzu směřovala na společný postup a spolupráci na evropské úrovni, která vyústila ve snahu posílit legislativní rámec pro boj proti terorismu. Důraz kladený na investice do technologií a infrastruktury zahrnoval vylepšení schopnosti sledování a analýzy dat, které pomáhají předcházet teroristickým útokům a zlepšit reakci na ně.

Na základě provedené komparace a rozboru klíčových dokumentů Evropské unie je možné přistoupit ke zhodnocení, jak se změnil přístup Unie k ochraně měkkých cílů v kontextu vnímání teroristických hrozeb a jejich sekuritizace. Komparace bezpečnostních strategií a směrnic před a po útocích v Paříži 2015 a Bruselu 2016 ukazuje, že Evropská unie reagovala na tyto události zintenzivněním sekuritizačního procesu. Tento posun se projevil především zpřísněním legislativy, zvýšení investic do bezpečnostních technologií a ve zlepšení spolupráce mezi členskými státy a institucemi Evropské unie. Unie se zaměřila na celkový přístup k ochraně měkkých cílů, který integruje fyzickou bezpečnost s kybernetickou bezpečností a zdůraznila význam mezinárodní a mezisektorové spolupráce.

Pro bakalářskou práci byla stanovena konkrétní výzkumná otázka: Jaký vliv měly teroristické útoky v Paříži 2015 a Bruselu 2016 na proces sekuritizace ochrany měkkých cílů v rámci bezpečnostních strategií Evropské unie? V reakci na stanovenou výzkumnou otázku je

⁹ Evropský parlament a Rada Evropské unie (2017). *Směrnice (EU) 2017/541 Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV*. Úřední věstník Evropské unie, L 88/6. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>

možné uvést, že teroristické útoky v Paříži a Bruselu měly významný vliv na proces sekuritizace ochrany měkkých cílů v rámci bezpečnostních strategií Evropské unie. Tento vliv byl patrný v přijetí konkrétních a cílených opatření, jako je například Směrnice Evropské unie o boji proti terorismu z roku 2017, která přišla s novými definicemi teroristických činů a posílením pravomocí v oblasti prevence a reakce na terorismus. Zvýšení povědomí o teroristických hrozbách a nezbytnosti ochrany měkkých cílů vedlo k přijetí opatření, která jsou zaměřena na předcházení teroristickým útokům a na ochranu občanů a infrastruktury Evropské unie.

Stanovená hypotéza, že proces sekuritizace v kontextu ochrany měkkých cílů před teroristickými útoky se zintenzivnil po útocích a vedl k posílení bezpečnostních opatření a zvýšení povědomí a nutnosti ochrany měkkých cílů, byla na základě analýzy stanovených dokumentů ověřena. Významným prvkem, který potvrzuje tuto hypotézu, je přizpůsobení právních a bezpečnostních rámců, vytváření nových mechanismů pro sdílení informací a zavádění inovativních technologií pro zvýšení bezpečnosti. Evropská unie ukázala, jak je schopna rychle a efektivně reagovat na vnější podněty a začlenit nová bezpečnostní rizika do svého bezpečnostního rámce, čímž byla schopna posílit ochranu měkkých cílů a odpovědět na nové výzvy, které teroristické útoky představují.

ZÁVĚR

V rámci této bakalářské práce byla provedena komparativní analýza protiteroristické politiky Evropské unie s cílem identifikovat a zhodnotit klíčové změny v reakci na teroristické útoky v Paříži v roce 2015 a Bruselu v roce 2016. Hlavním cílem bylo analyzování procesu sekuritizace a jeho vliv na evropskou legislativu s ohledem na ochranu měkkých cílů. Práce vycházela z teoretického rámce Kodaňské školy sekuritizace a k jejímu psaní byly využity metody komparativní studie a analýzy stanovených dokumentů Evropské unie.

Proces sekuritizace se projevil jako významný transformační mechanismus, prostřednictvím kterého jsou běžná politická témata transformována na bezpečnostní otázky a priority. Tento přístup umožnil Evropské unie přijmout mimořádná opatření, která překračovala běžný rámec politického rozhodování a měla významný dopad na legislativu a bezpečnostní strategii. Analýzou legislativy Evropské unie předcházející teroristickým útokům bylo zjištěno, že i přesto, že existovala určitá opatření pro boj s terorismem, reflektovala pouze částečnou a poměrně malou reakci na teroristické hrozby. Dokumenty jako Evropská bezpečnostní strategie z roku 2003 a Strategie Evropské unie pro boj proti terorismu z roku 2005 byly důležité milníky, ale v kontextu nových forem terorismu byly nedostatečné.

Po útocích v Paříži 2015 a Bruselu 2016 došlo k zásadním změnám v legislativním rámci Unie. Zintenzivnění sekuritizace se projevilo v přijetí několika dokumentů, včetně Směrnice o boji proti terorismu z roku 2017, která představuje komplexní a integrovaný právní dokument, který reflektuje potřebu reagovat na složitější a významnější bezpečnostní výzvy. Tato Směrnice znamenala kvantitativní i kvalitativní posun v právní úpravě Unie, neboť sjednotila definice teroristických trestných činů a posílila preventivní i reaktivní mechanismy v rámci celé Evropské unie. Tento posun v přehodnocení vnímání teroristických hrozeb byl reakcí na události, ale i odrazem narůstajících očekávání evropské veřejnosti ohledně schopnosti Evropské unie reagovat na bezpečnostní výzvy.

Výzkumný záměr práce byl zohledněn potřebou hlouběji pochopit, jak byly terorismus, sekuritizace a ochrana měkkých cílů konceptualizovány a operacionalizovány v rámci Evropské unie. Byla zde zdůrazněna důležitost kapitol týkajících se operacionalizace a konceptualizace, které přispěly k definování a vymezení stanovených fází a ukazatelů procesu sekuritizace, které byly klíčové pro analýzu a porozumění změnám v protiteroristické politice Evropské unie. Prostřednictvím operacionalizace byly fáze identifikace hrozeb, plánování reakcí a hodnocení výsledků transformovány do kroků a opatření, které umožnily systematický

přístup k hodnocení politik a praxí. Konceptualizace pak těmto fázím přidělila konkrétní teoretické a metodologické rámce, které jsou nezbytné pro objektivní a strukturovanou analýzu.

V kontextu této práce jsou stanovené ukazatele využity k ukázání, jakým způsobem Evropská unie reaguje na teroristické hrozby a jak jsou tyto hrozby transformovány v politické a bezpečnostní opatření. Prvním ukazatelem je *politická reakce*, která odráží rychlost a rozsah reakce Evropské unie na teroristické hrozby. V kontextu útoků v Paříži a Bruselu bylo viditelné, že politická reakce Evropské unie byla podstatně rychlejší a komplexnější než v minulosti. Zavedení přísnějších hranic a regulace, jako i vývoj nových politik a strategií naznačují, že Evropská unie reagovala na tyto hrozby s novou naléhavostí a důrazem na prevenci a ochranu. Druhý ukazatel, *politický diskurz*, tedy adaptace, poskytuje pohled na to, jak se Evropská unie snaží přetvořit svůj právní rámec, tak, aby lépe reflektoval a reagoval na teroristické hrozby. Je zřejmé, že po útocích Evropská unie provedla revizi stávajících směrnic a přijala nové, které lépe reflektují současnou bezpečnostní situaci a adresují nedostatky v ochraně měkkých cílů. V důsledku útoku je patrný nárůst investic do sledovacích systémů, kybernetické bezpečnosti a mezinárodní spolupráce, která představuje snahu Evropské unie o zajištění silné a odolné infrastruktury. Třetí ukazatel, *investice do protiteroristické infrastruktury a technologií*, ukazuje na konkrétní finanční a organizační zdroje, která Evropská unie alokuje v boji proti terorismu.

Tyto ukazatele, použité v rámci analytického rámce sekuritizace, poskytly důležitý význam pro hodnocení změn v protiteroristické politice Evropské unie. Skrze fáze identifikace, plánování a výsledků bylo možné porovnávat politiky před a po útocích a posoudit, jak se zvýšená hrozba terorismu promítla do praktických opatření.

Analýza dané práce ukázala, že proces sekuritizace se po útocích v Paříži a Bruselu zintenzivnila. Na základě stanovených fází a ukazatelů bylo zřejmé, že Evropská unie začala přikládat větší důraz na integraci fyzické a kybernetické bezpečnosti, což se projevilo v zesílení legislativních opatření a v rozvoji infrastruktury pro boj s terorismem. Výsledky analytické části práce, které se opírají o komparativní metodu a teorii sekuritizace Kodaňské školy, poukázaly na proměny v evropské bezpečnostní struktuře, které byly provedeny s cílem zvýšit ochranu měkkých cílů a odolnost Evropské unie proti teroristickým hrozbám.

V kontextu uvedených fází a ukazatelů bylo možné identifikovat, že přijatá legislativa Evropské unie před útoky byla založena převážně na reaktivních opatřeních, zatímco po útocích se legislativa a politiky transformovaly směrem k preventivnímu přístupu. Dále byla zavedena nová opatření, jako je přísnější kontrola hranic, zlepšení výměny informací mezi členskými státy a zdůraznění prevence radikalizace. Legislativní rámec byl doplněn o definice a sankce

pro nově rozpoznané formy teroristických aktivit. Tímto způsobem se Evropská unie snažila předcházet možným budoucím hrozbám a lépe chránit své občany a infrastrukturu.

Za těmito legislativními a politickými změnami stojí zřejmý sekuritizační proces, který vyvolal řadu důležitých dialogů mezi různými aktéry na evropské scéně a vyvolal zásadní reflexi nad společnými hodnotami a cíli. Tato práce konkrétně přináší konkrétní poznatky o tom, jak útoky v Paříži a Bruselu posílily společný evropský závazek k boji proti terorismu a jak byly přetvořeny politické priority s cílem ochránit nejen obyvatele Unie, ale i ekonomickou a společenskou soudržnost Evropské unie.

Jedním z aspektů, na které práce neodpověděla a který by byl přesto stále relevantní, je stávající stav terorismu jakožto hrozby a jeho potencionální vývoj do budoucna v kontextu globalizující se společnosti a měnícím se technologickým prostředím. V současné době je terorismus stále přítomnou a nezanedbatelnou hrozbou pro mezinárodní bezpečnost, avšak teroristické aktivity v Evropě se v posledních letech vlivem více faktorů výrazně omezily. Sekuritizační procesy a mechanismy, které byly rozvinuty a zavedeny v reakci na útoky v Paříži a Bruselu i pozdější vydané, budou však nadále zkoušeny a budou muset reagovat na nové formy a metody teroristických operací. To bude vyžadovat neustálé hodnocení a aktualizaci bezpečnostních dokumentů, ale i výzkum a inovace bezpečnostních technologií.

Nyní je třeba uznat, že každá analytická práce má svá omezení. Jedním z možných omezení této práce je i samotná teorie sekuritizace, která může v některých případech zůstat příliš abstraktní nebo nedostatečně reflektovat konkrétní politické reakce a změny v legislativě, které by mohly být tématem pro hlubší analýzu v budoucích studiích.

V rámci práce rovněž potřebné zmínit oblasti, kterým nebyla věnována pozornost, ale které představují relevantní témata pro další výzkum. Práce se například nezaměřila na komparaci mezi členskými státy a jejich individuálními přístupy k přenesení unijních návrhů protiteroristických opatření na státní úroveň. To může být jedna ze zajímavých oblastí pro další studium, která by mohla přispět k hlubšímu pochopení bezpečnostní oblasti na národní úrovni.

Závěrem je nutné uvést, že tato bakalářská práce potvrzuje, že teroristické útoky v Paříži a Bruselu měly zásadní vliv na změnu pohledu Evropské unie na terorismus a způsob ochrany měkkých cílů. Evropská unie reagovala zintenzivněním sekuritizačního procesu, který se projevil ve vývoji nových legislativních nástrojů, posílení spolupráce mezi členskými státy a zvýšením investic do bezpečnostní infrastruktury. Výsledky také ukázaly, že Evropská unie se stala schopnější předvídat a reagovat na teroristické hrozby, což výrazně přispělo k posílení celkové bezpečnosti unie.

SEZNAM LITERATURY

- Apeltauer, T., Dufek, Z., Vangeli, B., Rosenkranz, J., Hromada, M., Mrázková, L., ... & Ljubymenko, K. (2019). *Ochrana měkkých cílů*. Leges
- Asal, V., Rethemeyer, R. K., Anderson, I., Stein, A., Rizzo, J., & Rozea, M. (2009). The *Softest of Targets: A study on terrorist target selection*. *Journal of Applied Security Research*, 4(3), 258–278. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/19361610902929990>
- Bailes, A. J. K. (2005). *The European Security Strategy: An Evolutionary History*
- Barbora, V. (2019). *Hrozba radikalizace: Terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Grada Publishing a.s.
- BBC. 2018a. *Paris attacks: What happened on the night*. (cit. 23. 4. 2018) Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34818994>. – útoky v Paříži a Bruselu
- BBC. 2018b. *Paris attacks: Who were the attackers?*. (cit. 23. 4. 2018) Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-34832512>
- BBC. 2018c. *Timeline: Attacks in France*. (cit. 23. 4. 2018) Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-33288542>
- BBC. 2018d. *Brussels explosions: What we know about airport and metro attacks*. (cit. 23. 4. 2018) Dostupné z: <http://www.bbc.com/news/world-europe-35869985>
- Bigo, D., Carrera, S., Guild, E., Guittet, E. P., Jeandesboz, J., Mitsilegas, V., Ragazzi, F., & Scherrer, A. (2015). *The EU and its Counter-Terrorism Policies after the Paris Attacks*. doi: 10.13140/RG.2.1.4103.8164
- Boniface, P. (2009). *Vers la 4e Guerre mondiale ?* Armand Colin
- Bures, O. (2016). *EU Counterterrorism policy: A Paper Tiger?* Routledge
- Buzan, B. (2008). *People, states & fear: An Agenda for International Security Studies in the Post-Cold War Era*. ECPR Press
- Buzan, B., Wæver, O., & De Wilde, J. (1998). *Security: A New Framework for Analysis*. Lynne Rienner Publishers
- Buzan, B., Wæver, O., & De Wilde, J. (2005). *Bezpečnost: Nový Rámec Pro Analýzu*
- Combs, C. C. (2022). *Terrorism in the Twenty-First century*. <https://doi.org/10.4324/9781003211594>

Coolsaet, R. (2010). *EU counterterrorism strategy: value added or chimera?* International Affairs, 86(4), 857–873. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2346.2010.00916.x>

Council of the European Union. (2005). *The European Union Counter-Terrorism Strategy*. Dostupné z https://www.cvce.eu/content/publication/2013/10/21/c9acc196-6121-4269-81a6-b81b008217b6/publishable_en.pdf

D'Amato, S., & Terlizzi, A. (2022). *Strategic European counterterrorism? An empirical analysis*. European Security, 31(4), 540–557. <https://doi.org/10.1080/09662839.2022.2029847>

De Roy Van Zuijdewijn, J., & Sciarone, J. (2019). *Convergence of the salience of terrorism in the European Union before and after terrorist attacks*. Terrorism and Political Violence, 33(8), 1713–1732. <https://doi.org/10.1080/09546553.2019.1647175>

Crenshaw, M. (2010). *Terrorism in context*. Penn State Press

Eichler, J. (2007). *Terorismus a války na počátku 21. století*. Karolinum

Eichler, J. (2010). *Terorismus a války v době globalizace*. Univ. Karlova, Nakl. Karolinum

European Commission. (2014). *Standard Eurobarometer 82: Public opinion in the European Union* (s. 50). Brusel, Belg.: TNS opinion & social. ISBN 978-92-79-46182-8

European Commission. (2015). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions on the European Agenda on Security*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=celex%3A52015DC0185>

European Commission. (2016). *Communication from the Commission to the European Parliament, the European Council, and the Council on delivering the European Agenda on Security to fight against terrorism and pave the way towards an effective and genuine Security Union*. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0230>

Evropská unie. (1992). *Treaty on European Union (Maastricht Treaty)*. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11992M/TXT>

European Union. (2016). *A global strategy for the European Union's foreign and security policy*. Brussels: European Union

Evropská komise. (2010). *Komunikace Komise Evropskému parlamentu a Radě – Strategie vnitřní bezpečnosti Evropské unie: Evropský bezpečnostní model*. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0673:FIN:cs:PDF>

Evropský parlament a Rada Evropské unie (2017). *Směrnice (EU) 2017/541 Evropského parlamentu a Rady ze dne 15. března 2017 o boji proti terorismu, kterou se nahrazuje rámcové rozhodnutí Rady 2002/475/SVV a mění rozhodnutí Rady 2005/671/SVV*. Úřední věstník Evropské unie, L 88/6. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=CELEX%3A32017L0541>

Filipec, O. (2017). *Fenomén terorismus: česká perspektiva*. Univerzita Palackého v Olomouci

George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. MIT Press

Guillaume, G. (2004). *Terrorism and International Law*. *International and Comparative Law Quarterly*, 53(3), 537–548. doi:10.1093/iclq/53.3.537

Hesterman, J. (2018). *Soft target hardening: protecting people from attack*. Routledge

Hoffman, B. (2017). *Inside terrorism*. In Columbia University Press eBooks. Dostupné z: <https://doi.org/10.7312/hoff17476>

Hurley, D. (2018). *Combating Terrorism and the Potential Challenges posed by EU Directive 2017/541*. L&RS Note

Chovanec, M., 2017. *Koncepce ochrany měkkých cílů pro roky 2017–2020*. [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/soubor/koncepce-ochrany-mekkych-cilu-pro-2017-2020-pdf.aspx>

Kaplan, J. (2016). *Waves of political terrorism*. In Oxford Research Encyclopedia of Politics

Khan, S., & VanWynsberghe, R. (2008). *Cultivating the Under-Mined: Cross-Case analysis as knowledge mobilization*. DOAJ (DOAJ: Directory of Open Access Journals). Dostupné z: <https://doaj.org/article/12c507cbc89a4e3ea49d8cde76f0be0b>

Kratochvíl, P., & Drulák, P. (Eds.). (2009). *Encyklopedie mezinárodních vztahů*. Portál

Kysela, J. (2002). Blanka Říchová: *Úvod do současné politologie. Srovnávací analýza demokratických politických systémů*. *Časopis Pro Právní Vědu a Praxi*, 10(3), 287–289. Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cvpv/article/download/8243/7414>

Lijphart, A. (1999). *Patterns of democracy*. https://openlibrary.org/books/OL9649656M/Patterns_of_Democracy

Lormel, D. M. (2016). *Lessons learned from the Paris and Brussels terrorist attacks*. ACAMS Today. Dostupné z <https://www.acamstoday.org/lessons-learned-paris-brussels-attacks/>

- Mareš, M. (2004). *Vymezení pojmů terorismus, válka a guerilla v soudobé bezpečnostní terminologii. Obrana a strategie*, 4(1), 19-32
- Mareš, M. (2005). *Terorismus v ČR*. Centrum strategických studií
- Martin, G. (2007). *Essentials of Terrorism: Concepts and controversies*. Dostupné z: <http://ci.nii.ac.jp/ncid/BB17167646>
- McDonald, M. (2008). *Securitization and the Construction of Security*. *European journal of international relations*, 14(4), 563-587
- McGlinchey, S., Walters, R., & Scheinpflug, C. (2017). *International relations theory*. E-International Relations.
- Ministerstvo vnitra České republiky. (2013). *Strategie České republiky pro boj proti terorismu od r. 2013*. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/dokumenty-454055.aspx>
- Pikna, B. (2006). *Mezinárodní terorismus a bezpečnost Evropské unie – právní náhled*. Praha: Linde
- Rada Evropské unie. (2002). *Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002, o boji proti terorismu (2002/475/SVV)*. *Úřední věstník Evropské unie*, L 164, s. 0003–0007. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32002F0475:CS:HTML>
- Rada Evropské unie. (2003, 8. prosince). *Evropská bezpečnostní strategie 2003*. Dostupné z: <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15895-2003-INIT/cs/pdf>
- Rada Evropské unie. (2005). *Rozhodnutí Rady 2005/671/SVV ze dne 20. září 2005, o výměně informací a spolupráci týkající se trestných činů terorismu*. *Úřední věstník Evropské unie*. Dostupné z <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX%3A32005D0671>
- Rapoport, D. C. (2001). *The fourth wave: September 11 in the history of terrorism*. *Current history*, 100(650), 419
- Rapoport, D. C. (2013). *The Four Waves of Modern Terror: International Dimensions and Consequences* 1. In *An international history of terrorism* (pp. 282-310). Routledge
- Reinares, F. (2009). *After the Madrid bombings: Internal security reforms and prevention of global terrorism in Spain*. *Studies in Conflict and Terrorism*, 32(5), 367–388. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/10576100902836767>
- Řehák, D., Foltin, P., & Stojar, R. (2008). *Vybrané aspekty soudobého terorismu*

Skocpol, T. (1979). *States and social revolutions*. Dostupné z: <https://doi.org/10.1017/cbo9780511815805>

Spaaij, R., & Hamm, M. S. (2014). *Key issues and research agendas in Lone Wolf Terrorism*. *Studies in Conflict and Terrorism*, 38(3), 167–178. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/1057610x.2014.986979>

Stritzel, H. (2007). *Towards a theory of securitization: Copenhagen and beyond*. *European journal of international relations*, 13(3), 357-383

Strmiska, M. (2001). *Terorismus a demokracie. Pojetí a typologie subverzivního teroristického násilí v soudobých demokraciích*. Mezinárodní politologický ústav

Taureck, R. (2006). *Securitization theory and securitization studies*. *Journal of International relations and Development*, 9, 53-61

Tilly, C. (2004). *Contention and democracy in Europe, 1650-2000*. Cambridge University Press

Tocci, N. (2016). *Interview with Nathalie Tocci on the Global Strategy for the European Union's Foreign and Security Policy*. *The International Spectator*, 51(3), 1–8. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/03932729.2016.1216744>

Tocci, N. (2017). *From the European Security Strategy to the EU Global Strategy: explaining the journey*. *International Politics*, 54(4), 487–502. Dostupné z: <https://doi.org/10.1057/s41311-017-0045-9>

U.S. Department of Homeland Security. (2020). *Security plan overview: Soft targets and crowded places*. Dostupné z: <https://www.dhs.gov/publication/securing-soft-targets-and-crowded-places>

Vegrichtová, Barbora. *Hrozba radikalizace: terorismus, varovné signály a ochrana společnosti*. Praha: Grada, 2019. ISBN 978-80-271-2031-4

Waisová, Š. (2004). *Od národní bezpečnosti k mezinárodní bezpečnosti. Kodaňská škola na křižovatce strukturálního realismu, anglické školy a sociálního konstruktivismu*. *Mezinárodní Vztahy*, 39(3), 66–86. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/124>

Závěšický, J. (2006). *Evropská unie a její bezpečnost. Vybrané problémy evropské bezpečnosti*. Brno: Mezinárodní politologický ústav Masarykovy univerzity

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá komparativní analýzou protiteroristické politiky Evropské unie se zaměřením na proměny v reakci na teroristické útoky v Paříži v roce 2015 a Bruselu v roce 2016. Cílem práce bylo zhodnotit, jaký vliv měly tyto události na proces sekuritizace a jeho aplikaci v oblasti ochrany měkkých cílů v evropské legislativě. V teoretické části je práce zakotvena v konceptu sekuritizace, vyvinutém Kodaňskou školou, a využívá metody komparativní studie a analýzy vybraných dokumentů Evropské unie pro posouzení jejich evoluce.

Analýza identifikuje zvýšení povědomí o teroristických hrozbách a nezbytnosti ochrany měkkých cílů, což vyústilo v přijetí opatření zaměřených na prevenci a zlepšení schopnosti Unie předvídat a reagovat na teroristické útoky. Práce se konkrétně zaměřuje na vývoj sekuritizace v Evropské unii a používá stanovené ukazatele a fáze k hodnocení dynamiky politických reakcí. Práce tak přináší pohled na proměny evropské bezpečnostní struktury ve snaze upozornit na ochranu měkkých cílů a celkovou bezpečnost Unie.

Výsledky práce ukázaly, že Evropská unie se stala proaktivnější a schopnější předvídat a reagovat na teroristické hrozby, čímž došlo k posílení celkové bezpečnosti. Práce také identifikuje svá omezení a nastiňuje možnosti pro budoucí studie, zejména v oblasti členských států Evropské unie a jejich implementaci bezpečnostních předpisů v reakci na nově se vyvíjející formy terorismu. Závěrem práce je konstatování, že teroristické útoky v Paříži a Bruselu měly zásadní vliv na změnu pohledu Evropské unie na terorismus a způsob ochrany měkkých cílů.

Klíčová slova: terorismus, sekuritizace, měkké cíle, Evropská unie, komparace, bezpečnostní politika, Kodaňská škola

ABSTRACT

The bachelor thesis deals with a comparative analysis of the European Union's counter-terrorism policy, focusing on the changes in response to the terrorist attacks in Paris in 2015 and Brussels in 2016. The thesis aimed to assess the impact these events had on the securitization process and its application in the field of soft target protection in European legislation. In the theoretical part, the thesis is grounded in the concept of securitization developed by the Copenhagen School and uses the methods of comparative study and analysis of selected European Union documents to assess their evolution.

The analysis identifies the increased awareness of terrorist threats and the need to protect soft targets, which has resulted in the adoption of measures aimed at preventing and improving the Union's ability to anticipate and respond to terrorist attacks. Specifically, the thesis focuses on the evolution of securitization in the European Union and uses established indicators and phases to assess the dynamics of policy responses. In doing so, the thesis provides insight into the transformation of the European security architecture in an effort to highlight the protection of soft targets and the overall security of the Union.

The results of the thesis have shown that the European Union has become more proactive and capable of anticipating and responding to terrorist threats, thereby enhancing overall security. The thesis also identifies its limitations and outlines opportunities for future study, particularly in the area of European Union member states and their implementation of security regulations in response to emerging forms of terrorism. The thesis concludes by stating that the terrorist attacks in Paris and Brussels had a major impact on changing the European Union's perspective on terrorism and how to protect soft targets.

Keywords: terrorism, securitization, soft targets, European Union, comparison, security policy, Copenhagen School